

T. XXVII (2024) Z. 1 (73)
ISSN 1509-1074
10.24425/rhpp.2024.149287

ROCZNIK
HISTORII PRASY POLSKIEJ

Promotion of the Gregorian
chant and church music,
following Pius X's *Motu
Proprio*, by the liturgical ma-
gazine *Hosanna* (1926–1939)

**Propagowanie wartości
śpiewu gregoriańskiego
i muzyki kościelnej
w oparciu o *Motu Proprio*
Piusa X przez „Hosannę”
w latach 1926–1939**

Instytut Mediów, Dziennikarstwa
i Komunikacji Społecznej
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
ul. Uniwersytecka 17
PL 25-406 Kielce
e-mail: jolanta.chwastyk-kowalczyk@ujk.edu.pl
<https://orcid.org/0000-0002-3463-6432>

**Jolanta
CHWASTYK-
-KOWALCZYK**

Instytut Mediów, Dziennikarstwa
i Komunikacji Społecznej
Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
ul. Uniwersytecka 17
PL 25-406 Kielce
e-mail: izabela.krasinska@ujk.edu.pl
<https://orcid.org/0000-0002-5897-9333>

**Izabela
KRASIŃSKA**

KEY WORDS:
Roman Catholic periodicals in interwar Poland, liturgi-
cal music, Gregorian chant, Pius X's *Motu Proprio*
(1903), Pius XI's Apostolic Constitution *Divini Cultus
Sanctitatem* (1928), liturgical music magazine *Hosanna*

SŁOWA KLUCZOWE:
„Hosanna” 1926–1939, czasopismo muzyczno-liturg-
iczne, ksiądz Wojciech Orzech, ksiądz Henryk No-
wacki, muzyka kościelna, instrukcja o muzyce
kościelnej *Motu Proprio*

ABSTRACT
This article examines the content of *Hosanna*, a liturgi-
cal music magazine, published from November 1926
to August 1939. Its main goal was to promote church
music, especially the Gregorian chant. The magazine's
creators and editors, Father Wojciech Orzech and Father
Henryk Nowacki, drew inspiration from Pope Pius X's
Motu Proprio on music issued in 1903 and Pope Pius
XI's 1928 Apostolic Constitution *Divini Cultus
Sanctitatem* on the Liturgy and on Fostering
Gregorian Chant and Sacred Music.

ABSTRAKT
W artykule skupiono się na zawartości treściowej
ukazującej się od listopada 1926 do sierpnia 1939 roku
„Hosanny”. Było to czasopismo o charakterze muzycz-
no-liturgicznym, którego głównym celem było propa-
gowanie muzyki kościelnej oraz wartości śpiewu
gregoriańskiego. Twórcy pisma, a zwłaszcza jego
redaktorzy ksiądz Wojciech Orzech i Henryk Nowacki,
cel ten starali się osiągnąć, opierając się o wydany
w 1903 roku w formie instrukcji dla muzyki kościelnej
dokument Piusa X *Motu Proprio*. Jego kontynuacją była
Konstytucja Apostolska *Divini Cultus* Piusa XI z 1928
roku o coraz gorliwszym popieraniu liturgii, muzyki
kościelnej i śpiewu gregoriańskiego.

Streszczenie

W latach 1918–1939 Kościół katolicki w Polsce był potęgą prasowo-wydawniczą. Wśród edytowanych przez niego periodyków znalazła się „Hosanna” (1926–1939), obok „Muzyki Kościelnej” (1881–1903, 1926–1939) najbardziej wówczas znaczące pismo o profilu muzyczno-liturgicznym. Celem „Hosanny” było propagowanie śpiewu liturgicznego i muzyki kościelnej w Polsce oraz w innych krajach w oparciu o wydany w 1903 roku, w formie instrukcji dla muzyki kościelnej, dokument papieża Piusa X *Motu Proprio*. Ustanowiona w 1928 roku Konstytucja Apostolska *Divini Cultus* Piusa XI o coraz gorliwszym popieraniu liturgii, muzyki kościelnej i śpiewu gregoriańskiego stanowiła kontynuację *Motu Proprio*. Do tego drugiego dokumentu również odnosili się twórcy analizowanego czasopisma, w tym jego redaktorzy księża Wojciech Orzech i Henryk Nowacki.

Analizie — z autopsji — poddanych zostało 14 roczników, łącznie przebadano 120 numerów. Po dokonanej analizie zawartości treściowej „Hosanny” należy stwierdzić, że to monotematyczne pismo przez cały okres edycji propagowało muzykę kościelną oraz solowy i chóralny śpiew gregoriański.

Wśród pism muzycznych w dwudziestoleciu międzywojennym ważne miejsce zajmowały tytuły wydawane przez Kościół katolicki, związane głównie z muzyką kościelną, czyli tzw. pisma muzyczno-liturgiczne. Ich adresatami byli najczęściej duchowni (księża, zakonnicy, zakonnice) oraz organiści i nauczyciele. Służyły radą i pomocą w praktyce muzyczno-liturgicznej, wspierały w sprawach zawodowych i organizacyjnych, edukowały muzycznie. W okresie międzywojennym najbardziej znaczącymi periodykami z tego segmentu były „Muzyka Kościelna”¹ oraz stanowiąca przedmiot niniejszych rozważań „Hosanna”².

Artykuł ma na celu zaprezentowanie zawartości miesięcznika, a od 1935 roku dwumiesięcznika muzyczno-liturgicznego „Hosanna”, edytowanego początkowo w Tarnowie, a od lipca 1929 roku w Warszawie. Analizie poddano 14 roczników pisma, łącznie przebadano 120 numerów. Wykorzystano metodę analizy zawartości prasy — jakościową i ilościową, mikrobiografię prasową, metodę heurystyczną oraz historycznokrytyczną analizę źródeł. Podstawowym problemem było zbadanie, czy zawartość periodyku „Hosanna” eksponowała teksty dotyczące śpiewu liturgicznego i muzyki kościelnej oraz kalendarza liturgicznego Kościoła katolickiego, rozstrzygnięć prawnych na temat kanonów muzyki kościelnej zawartych w dwóch dokumentach papieskich *Motu Proprio* Piusa X i *Divini Cultus* Piusa XI, funkcjonowania chórów kościelnych w Polsce, a także w innych krajach w dwudziestoleciu międzywojennym i pracy organistów.

Redaktorami naczelnymi „Hosanny” byli księża Wojciech Orzech i Henryk Nowacki. Za cel powstania pisma postawiono sobie podniesienie poziomu śpiewu liturgicznego i muzyki kościelnej w Polsce opartej na przepisach *Motu Proprio* papieża Piusa X.

***

---

¹ Zob. szerzej: L. Bąk, *Czasopismo „Muzyka Kościelna” (1881–1903 i 1926–1939) i jego rola w odnowie muzyki liturgicznej*, „Almanach Historyczny” 2005, t. 7, s. 137–147.

² M. Grusiewicz, *Problematyka powszechnej edukacji muzycznej w prasie polskiej okresu międzywojennego*, „Annales Universitatis Mariae-Curie Skłodowska. Sectio L” 2013, nr 1, s. 87.

„Hosanna”³ ukazywała się 14 lat (od listopada 1926 do sierpnia 1939 roku) i bardzo często zmieniała podtytuły. Początkowo był to: „Miesięcznik poświęcony sprawom muzyki kościelnej i religijnej”, później „Miesięcznik dla muzyki kościelnej”, a następnie „Miesięcznik muzyki kościelnej”, „Organ Towarzystwa Muzyki Liturgicznej” czy „Dwumiesięcznik muzyki kościelnej. Organ Oblatów Benedyktynskich w Warszawie”.

Funkcję redaktora naczelnego i zarazem odpowiedzialnego pełnił początkowo ks. Wojciech Orzech (1899–1945), katecheta, kompozytor, profesor śpiewu kościelnego w Seminarium Duchownym w Tarnowie, wynalazca⁴. Należy dodać, że był także stałym autorem artykułów, recenzji oraz wielu ułożonych utworów zamieszczonych w *Dodatku nutowym*. Jego funkcja nie została jednak odnotowana w *Bibliografii czasopism warszawskich 1579–1981*, t. 2, *lity E–Ł*, ale Wojciech Orzech pojawił się jako redaktor „Hosanny” w *Centralnym katalogu polskich czasopism muzycznych i wydawnictw ciągłych o tematyce muzycznej. Zbiory polskie*⁵.

Periodyk przez pierwsze lata redagowano i drukowano w Tarnowie w Drukarni Zygmunta Jelenia przy ulicy Wałowej 4. Siedziba redakcji do połowy roku 1929 mieściła się przy ulicy Lipowej 21. Od 1 lipca tego roku „Hosanna” przeszła na własność Towarzystwa Muzyki Liturgicznej pod redakcją dotychczasowego stałego współpracownika periodyku ks. Henryka Nowackiego (1891–1968), kompozytora, profesora śpiewu w Seminarium Metropolitalnym w Warszawie, dyrygenta chórów kościelnych, redaktora „Przeglądu Cecylińskiego”, autora *Podręcznika do śpiewu gregoriańskiego według zasad szkoły Solesmes*⁶. Siedziba redakcji „Hosanny” mieściła się wówczas przy ulicy Karowej 5 m. 49, a pismo drukowane było przez Wy-

³ O periodyku „Hosanna” wspominają: M. Grusiewicz, *Problematyka...*, s. 88; J. Lachendro, *Prasa województwa krakowskiego w latach 1918–1939*, Kraków 2006, s. 312–313; J. Lachendro, *Czasopisma, których pozazdrościć mógłby Kraków (nieszablone pisma z województwa krakowskiego wydane w okresie międzywojennym)*, [w:] *Kraków — Lwów. Książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX wieku*, t. 5, pod red. J. Jarowieckiego, Kraków 2001, s. 628–629; R. Tyrała, *Cecyliński ruch odnowy muzyki kościelnej na ziemiach polskich do 1939 roku*, Kraków 2010, s. 368–376.

⁴ Zob. szerzej: B. Łopuszański, *Orzech Wojciech*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 24, Wrocław 1979, s. 274–276; A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786–1985*, t. 3, K–P, Tarnów 2001, s. 268; E. Wojtasiak, *Duchowieństwo ludowe w diecezji tarnowskiej 1868–1918*, „Nasza Przeszłość” 1974, [t.] 41, s. 128.

⁵ *Bibliografia czasopism warszawskich 1579–1981*, t. 2, *lity E–Ł*, oprac. K. Zawadzki, Warszawa 1996, s. 182; *Centralny katalog polskich czasopism muzycznych i wydawnictw ciągłych o tematyce muzycznej. Zbiory polskie*, oprac. W. Pięła, Warszawa 1991, s. 86.

⁶ Zob. szerzej: H. Ćwiek, *Nowacki Henryk Roman*, [w:] *Słownik polskich teologów katolickich 1918–1981*, [t.] 6, *kp*, red. L. Grzebień, Warszawa 1983, s. 550–552; J. Mazurek, *Ks. Henryk Roman Nowacki (1891–1968) — odnowiciel chorału gregoriańskiego w Polsce*, „Zeszyty Sandomierskie” 2016, nr 41, s. 51–57; T. Przybylski, *Nowacki Henryk Roman*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 23, Wrocław 1978, s. 241–242; D. Sawicki, *Książd Henryk Nowacki (1891–1968) i jego badania nad muzyką cerkiewną*, „Musica Ecclesiastica” 2020, [t.] 15, s. 89–123; B. Stanaszek, R. Nowakowski, P. Tylec, *Słownik biograficzny księży diecezji sandomierskiej XIX–XX w.*, t. 3, M–R, Sando-

dawnictwa Gregoriańskie ks. H. Nowackiego Drukarnię Artystyczną w Warszawie ulica Nowy Świat 47. W 1933 roku Wydawnictwa Gregoriańskie i redakcję „Hosanny” przeniesiono na ulicę Jezuicką 6 m. 5. Od 1 lipca 1939 roku wydawnictwo przeniesiono na ulicę Dziekanią 2 m. 6-a, a druk powierzono Drukarni „Loretańskiej” w Warszawie przy ulicy Sierakowskiego 6. Nie zmieniło to profilu i zawartości pisma, działało ono nadal w duchu instrukcji zawartej w *Motu Proprio* Piusa X⁷ i Konstytucji Apostolskiej *Divini Cultus* Piusa XI⁸. Zdarzało się jednak, że kilka artykułów ks. Henryka Nowackiego wypełniało numer (np. 12. z 1929 r.). Nowa redakcja zapewniła, że „modlitwę śpiewaną” Kościoła należy wnieść na „poziom doskonałości i świętości”⁹.

Periodyk był wydawnictwem kościelno-muzycznym (kościelno-liturgicznym) o objętości 16–20 stron, z ciągłą paginacją w obrębie roku. Zmiana paginacji — w obrębie każdego numeru — nastąpiła pod koniec 1935 roku, od kiedy pismo z powodu braku wystarczających środków finansowych ukazywało się jako dwumiesięcznik. W 1939 roku powrócono jednak do paginacji ciągłej w obrębie roku.

„Hosanna” powstała dzięki przychylności ówczesnego biskupa diecezji tarnowskiej ks. Leona Wałęgi¹⁰. Pierwszy numer ukazał się w Dzień św. Cecylii, patronki muzyki kościelnej, czyli 22 listopada 1926 roku. Celem periodyku było podniesienie poziomu śpiewu i muzyki kościelnej w Polsce opartej na przepisach *Motu Proprio* papieża Piusa X¹¹. Redakcja w pierwszym numerze stwierdziła, że:

Dla świeckiej muzyki — wychodzi w Polsce kilka pism; dla kościelnej — jedno zaledwie (od marca 1926 r. w Poznaniu) [miesięcznik „Muzyka Kościelna” — J.C.-K., I.K.]. Jeśli zauważymy, że w większości protestanckich Niemczech każda niemal dzielnica posiada swe pismo dla muzyki kościelnej katolickiej i że w ogóle nie mamy w Polsce pisma kościelno-muzycznego redagowanego przez liturgistę z urzędu, jakim jest kapłan, to uznamy, że „Hosanna” jest konieczną¹².

Redakcji przyświecała idea powrotu do XVII-wiecznej tradycji chórów kościelnych składających się z męskich i chłopięcych głosów śpiewających w obrębie prezbiterium obok ołtarza. Przy okazji uroczystych występów zalecano stroje liturgiczne. Twórcy pisma dążyli do czynnego udziału we mszy św. ludzi wszystkich stanów oraz

---

mierz 2017, s. 99–100; J. Zawitkowski, *Książdz Henryk Nowacki. Życie i twórczość*, [w:] *Muzyka religijna w Polsce. Materiały i studia. Praca zbiorowa*, red. J. Pikulik, t. 1, z. 2, Warszawa 1976, s. 53–

⁷ Zob. szerzej: J.J. Janicki, *Odnowa śpiewu i muzyki kościelnej — aktualność przesłania św. Piusa X w Inter sollicitudines pastoralis officii z 22 listopada 1903 roku*, „Pro Musica Sacra” 2014, [t.] 12, s. 41–53.

⁸ *Od Towarzystwa Muzyki Liturgicznej*, „Hosanna” 1929, nr 7, s. 89–90.

⁹ *Od Redakcji*, „Hosanna” 1929, nr 7, s. 90.

¹⁰ Redakcja, *Hosanna!*, „Hosanna” 1926, nr 1, s. 1.

¹¹ Redakcja, *Do celu*, „Hosanna” 1928, nr 1, s. 1.

¹² Redakcja, *Hosanna!*, „Hosanna” 1926, nr 1, s. 1–2.

dzieci i młodzieży szkolnej. Szerzyli śpiew chóralny, a wszystko czynili w myśl przepisów papieża Piusa X zawartych w *Motu Proprio*. W zapowiedziach zainteresowaniem redakcji miały się cieszyć także śpiew ludowy, śpiew młodzieży szkolnej, muzyka organowa oraz koncertowa muzyka kościelna, a także historia muzyki religijnej. Oczekiwano w tym zakresie współpracy od duchowieństwa, organistów, nauczycieli oraz czytelników¹³. Redakcja w 1928 roku apelowała do wiernych, by tworzyli w swoich parafiach chóry mieszane (damsko-męskie) lub chłopięco-męskie i postarali się zapewnić im lokal, opiekuna (dyrygenta), nuty i stroje liturgiczne¹⁴.

„Hosanna” początkowo zawierała niesamoistny czterostronicowy *Dodatek nutowy*, który można było nabyć także oddzielnie za 20 groszy w Tarnowie, „Polonia”, pl. Kazimierza Wielkiego. Czasami na łamach pisma dziękowano autorom za ofiarowane zapisy nutowe różnych pieśni kościelnych, preludium itp. — m.in. Feliksowi Nowowiejskiemu za *Różę św. Teresy*. Dodatek ten cieszył się „żywą sympatią” czytelników¹⁵. Jego drukowanie przerwano w roku 1931, ponieważ ówczesna warszawska redakcja borykała się z trudnościami finansowymi, o czym świadczy edycja podwójnych numerów, a nawet potrójnego, o zmniejszonej objętości 16–18 stron¹⁶. Do drukowania dwóch stron z nutami powrócono w periodyku w 1935 roku w numerze 2. (s. 45–46). Po zmianie częstotliwości edycji pisma dodatek nutowy ukazywał się do 3. numeru z 1936 roku. Materiały zamieszczane w piśmie przybrały charakter liturgiczny, o czym informowała redakcja.

Współpracownicy pisma czy autorzy artykułów pochodzili z różnych stron Polski, z Tarnowa, Sandomierza, Warszawy, Poznania, Krakowa, Wilna, Kamieńca Podolskiego, ze Lwowa i z mniejszych miejscowości, a nawet z zagranicy. Byli to m.in.: Adolf Chybiński (1880–1952), muzykolog i historyk muzyki (Lwów); Hieronim Feicht (1894–1967), kompozytor i muzykolog (Wilno); Czesław Halski (1908–2001), poeta, pisarz i krytyk muzyczny (Lwów); Rudolf Hasse, właściciel fabryki organów i organmistrz (Lwów); nauczyciel Stanisław Kasztelan (Leszno); ks. Michał Kordel (1892–1936), proboszcz z Sidziny; ks. Michał Krawczyk (1884–1973), kompozytor, prowadził kursy dla organistów (Poznań); Róża Krzywoszewska, nauczycielka gimnazjalna; ks. Antoni Kwiatkowski (1861–1926), proboszcz i działacz społeczno-kulturalny (Bychawa); Józef Lechthaler (1891–1948), kompozytor (Wiedeń); Gabriel Leńczyk (1885–1977), nauczyciel rysunków i muzyki, archeolog; arcybiskup Piotr Mańkowski (1866–1933) z Kamieńca Podolskiego; ks. Jan Matulewicz, starszy brat biskupa Jerzego Matulewicza z Wilna; ks. Henryk Nowacki (Warszawa); Feliks Nowowiejski (1877–1946), kompozytor, dyrygent, organista (Poznań); dyrektor orkiestry wojskowej Józef Orzech; ks. Wojciech Orzech (Tar-

¹³ Redakcja, *Do celu...*, s. 1–2.

¹⁴ Redakcja, *Słowo do chórów pań i panów*, „Hosanna” 1928, nr 2, s. 18.

¹⁵ *Sursum corda!*, „Hosanna” 1927, nr 12, s. 178.

¹⁶ Zob.: „Hosanna” 1931, nr 4–5; nr 6–7; nr 8–9; nr 10–11–12.

nów); Józef Pacuła (Urzejowice koło Przeworska); o. Grzegorz Beceli, cysters (Mogiła); Roch Stańczak (Włocławek); Maria Szczepańska (1902–1962), muzykolożka (Lwów); Wanda Szrejberówna (1886–1962), malarka, ilustratorka, ceramiczka; Agnieszka Szykulanka; ks. Stefan Świetlicki (1889–1965) (Sandomierz); Olga Tarnawska; Aleksandra Umiastowska; ks. Władysław Wargowski, główny inicjator zorganizowanego w Krakowie w 1931 roku II Wszechpolskiego Kongresu Muzyki Kościelnej (Kraków); ks. Henryk Weryński (1892–1984), publicysta i pisarz (Kraków); ks. Jan Kanty Zaremba (1874–1939), działacz oświatowy i narodowy; Kazimierz Zieliński; niepokalanka s. Maria Renata od Chrystusa (Zofia Fudakowska 1873–1956) podpisująca się jako S.M.R. Były to osoby duchowne oraz katolicy świeccy.

Zamawiane przez redakcję artykuły miały być najwyżej całostronicowe. Oczekiwano ponadto, aby również czytelnicy nadsyłali informacje czy krótkie sprawozdania, jakie utwory wykonywano na różnych uroczystościach kościelnych, podczas akademii itp.

Format pisma wynosił 22 x 14,5 cm. Cena zeszytu z *Dodatkiem nutowym* wynosiła 1 zł; abonament roczny z *Dodatkiem nutowym* — 10 zł; półrocznie 5,50 zł; cena ogłoszeń — cała strona 60 zł; 1/2 strony 35 zł; 1/4 strony 20 zł. Ogłoszenia drobne do 20 słów — 2 zł. W 1928 roku abonament dla organistów został obniżony: rocznie wynosił 8,50 zł, a półrocznie 4,50 zł. Z czasem opłaty zostały jednak podniesione. Nakład pisma wynosił 700–850 egzemplarzy¹⁷.

Szata graficzna zmieniała się w zależności od sytuacji finansowej redakcji. Strony tytułowe miały cztery motywy:

- Święta Cecylia grająca na kościelnych organach z dwójką śpiewających dzieci. Patronce muzyki kościelnej poświęcono w piśmie wiele uwagi, szczególnie 22 listopada¹⁸. Przedrukowywano też odczyty radiowe wygłaszane przez ks. Henryka Nowackiego na jej temat¹⁹;
- Kapłan odprawiający nabożeństwo, po obu stronach chór chłopięcy w prezbiterium przy ołtarzu;
- Drzeworyt przedstawiający anioła autorstwa Zygmunta Kamińskiego, dziekana Wydziału Architektury na Politechnice Warszawskiej;
- Tylko tytuł z podtytułem w skromnej winiecie.

Redakcja pod koniec 1928 roku zwróciła się z apelem do czytelników, by w miejsce dotychczasowej strony tytułowej ze św. Cecylią wykonali dla „Hosanny” inną, o tematyce związanej z muzyką kościelną, z motywem chórzystów w prezbiterium na dole przy ołtarzu, a nie na chórze organowym; także o opracowania nowego kroju

¹⁷ J. Lachendro, *Prasa województwa krakowskiego...*, s. 313.

¹⁸ [W. Orzech], *Św. Cecylia, patronka muzyki. (Święto 22 listopada)*, „Hosanna” 1926, nr 1, s. 3–4; J. Rzendowski, *Cecylia — patronką muzyki? (Na dzień 22. listopada)*, „Hosanna” 1928, nr 11, s. 162–168.

¹⁹ H. Nowacki, *Św. Cecylia*, „Hosanna” 1929, nr 12, s. 174–176.

inicjałów i winiet dla umieszczenia ich przed działami pisma²⁰. Za wykonane projekty obiecano twórcom 100 zł lub bezpłatną prenumeratę „Hosanny”.

W ostatnim numerze z 1927 roku redakcja podała następujące dane dotyczące odbiorców pisma: duchowieństwo — 59%, organiści — 28%, nauczyciele i inni — 13%, na ziemiach Drugiej Rzeczypospolitej poza województwem krakowskim — 68%, w województwie krakowskim — 28%, za granicą — 4%²¹.

Z doniesień redakcji wynika, że zasięg pisma obejmował całe terytorium Polski międzywojennej²². Z czasem „Hosanna” dotarła również do Kanady, Stanów Zjednoczonych Ameryki, Chin, Łotwy, Niemiec i Czechosłowacji²³. Dowodem na to jest choćby anons wydawniczy ukazującego się w Chicago „Echa Muzycznego” — miesięcznika poświęconego muzyce kościelnej i świeckiej oraz zespołom muzycznym i teatralnym.

Periodyk miał stałe rubryki/ działy: *Artykuły, Nadesłane wydawnictwa do redakcji/ Wydawnictwa muzyczne/ Z wydawnictw, Z kraju, Ze świata/ Kronika krajowa, Kronika zagraniczna, Z listów do redakcji, Od redakcji, Odpowiedzi i wyjaśnienia, Przegląd pism, Recenzje, Kronika muzyczna/ Kronika/ Wiadomości bieżące, Varia, Kącik liturgiczny*.

Stałym elementem były artykuły i recenzje (omówione zostaną szerzej w analizie zawartości, występowały w różnej częstotliwości).

***

W rubryce *Nadesłane wydawnictwa do redakcji/ Wydawnictwa muzyczne/ Z wydawnictw* zamieszczano nowości wydawnicze z terenów Drugiej Rzeczypospolitej, zawierające wybory melodii gregoriańskich, śpiewniki dla szkół różnych szczebli, zbiory kolęd na chóry męskie, ale także śpiewniki wojskowe; informacje o prasie muzycznej i to nie tylko kościelnej: (np. Wielkopolskiego Związku Kół Śpiewaczych — organ „Przegląd Muzyczny”), szeroko omówiono 10-lecie „Muzyki” — periodyku pod redakcją Mateusza Glišńskiego²⁴. Odniesiono się do „Przeglądu Muzycznego” i „Muzyki Kościelnej” (Poznań), „Śpiewaka. Miesięcznika literacko-muzycznego” (Katowice), „Muzyka Wojskowego” (Grudziądz), „Biblioteki Muzycznej” (Warszawa, redaktor naczelny Mateusz Glišński), „Kwartalnika Muzycznego” (Warszawa, redaktor naczelny Adolf Chybiński ze Lwowa i Kazimierz Sikorski z Warszawy),

²⁰ *Od Redakcji*, „Hosanna” 1928, nr 12, s. 177–178.

²¹ *Sursum corda!*..., s. 178.

²² *Od Redakcji*, „Hosanna” 1926, nr 2, s. 27.

²³ *Od Wydawnictwa*, „Hosanna” 1927, nr 3, [s.b.p.].

²⁴ *Dziesięciolecie „Muzyki”*, „Hosanna” 1934, nr 12, s. 174–175.

„Muzyki w Szkole” (Katowice), „Nauczyciela Polskiego” (Warszawa); związkowej (np. „Gazeta Związkowa” — pismo Związku Organistów Diecezji Krakowskiej), „Kierownika Chórów” (Częstochowa), „Biblioteki Organisty” (Warszawa), „Śpiewów Liturgicznych” (Warszawa), „Przeglądu Organistowskiego” (Warszawa). Drukowano też sprawozdania roczne z działalności różnych stowarzyszeń popierających muzykę kościelną (np. z Harbina — Chiny) czy ogłoszenia o nauczaniu gry na różnych instrumentach.

Zdarzały się anonse dotyczące muzycznej prasy zagranicznej — np. dwumiesięcznika kościelno-muzycznego „Sveta Cecylia” ukazującego się w Jugosławii, miesięcznika dla muzyki kościelnej „Revue Ste. Cécile” z Francji, „Musica Divina” i „Der Seelsorger” z Austrii, „Bollettino Ceciliano” z Włoch. Rubryka *Przegląd pism* wyewoluowała do postaci oddzielnej rubryki w 1927 roku w numerze 8 (s. 129).

Z listów do redakcji — ukazywały się tu głównie podziękowania czytelników za edycję pisma, wyrazy uznania i zachęty do dalszej pracy przy jego tworzeniu²⁵. Przykładowo anonimowy czytelnik pisma dziękował redakcji za zwrócenie uwagi „na chóry kościelne i na rytm, zagubiony przez ignorancję i brak umuzykalnienia. [...] Muzyka jest wibracją [...] Muzyka [...] nowożytna, zarażona bolszewizmem, negryzmem i dyletantyzmem, wywołuje odwrotne działanie i [...] upadła ludzi”²⁶. Zdarzały się opinie fachowców, np. organisty i dyrygenta chórów Józefa Pacuły z Urzejowic koło Przeworska, który apelował o podniesienie jakości muzyki i śpiewu kościelnego²⁷.

Rubryka *Od redakcji* drukowała prośby do czytelników, by nadsyłali kompozycje własne — do śpiewu oraz preludia do *Dodatków nutowych*²⁸. Redakcja w podwójnym 1–2 numerze z 1935 roku poinformowała, że wobec zwiększonej korespondencji od czytelników wprowadza nowy dział *Odpowiedzi i wyjaśnienia*, zastrzegając, że drukowane będą jedynie „rozważania [...] ściśle liturgiczne lub związane z liturgią — wszystkie inne odpowiedzi załatwiane będą listownie”. Chciano tym zabiegiem sprowokować dyskusję prowadzącą do poznania i „ukochania liturgii kościelnej”²⁹.

Występujący pod różnymi nazwami dział *Kronika muzyczna/ Kronika/ Wiadomości bieżące* po raz pierwszy pojawił się w 1927 roku w numerze 4. Był stosunkowo obszerny, zajmował niekiedy aż trzy strony. Zawierał informacje z kraju i zagranicy. Informowano w nim o spotkaniach Episkopatu Polski, muzycznych wystawach zagranicznych o charakterze międzynarodowym, gdzie prezentowano również miesięcznik „Hosanna”, np. w Genewie czy we Frankfurcie w 1927

²⁵ Zob. np.: *Z listów do redakcji*, „Hosanna” 1927, nr 2, s. 31–32.

²⁶ *Głosy prenumeratorów*, „Hosanna” 1930, nr 10, s. 140.

²⁷ J. Pacuła, *O dźwignięciu muzyki i śpiewu kościelnego słów kilka pod rozwagę*, „Hosanna” 1927, nr 3, s. 44–45; tenże, *O dźwignięciu muzyki i śpiewu kościelnego słów kilka pod rozwagę*. (Ciąg dalszy), „Hosanna” 1927, nr 4, s. 60–62.

²⁸ Zob. np.: *Od wydawnictwa*, „Hosanna” 1927, nr 2, [s.b.p.].

²⁹ *Varia*, „Hosanna” 1935, nr 1–2, s. 22.

roku³⁰. Pisano o rocznicach związanych z mistrzami klasyczej muzyki kościelnej (Ludwig van Beethoven); o polskich kompozytorach (Fryderyk Chopin, Ignacy Jan Paderewski); o działalności wykładowej, koncertowej, odczytowej, organizowaniu kursów śpiewu gregoriańskiego Towarzystwa Miłośników Muzyki Liturgicznej w Warszawie; o nagrodach muzycznych miasta Warszawy. Czasami drukowano informacje z zagranicy, które pozyskiwano z różnych czasopism. Opisywano działalność szkół muzyki kościelnej w różnych miastach — Katowice, Poznań. Dawano sprawozdania z mszy św. transmitowanych przez radio w Poznaniu i Katowicach, sygnalizowano o katolickim ruchu radiowym na świecie. Drukowano fragmenty z innych czasopism. Ogłaszano konkursy kompozytorskie na utwory chóralne. Powiadamiano o przepisach ministerialnych dotyczących szkolnictwa muzycznego. Opisywano wynalazki w technice muzycznej³¹.

Od nr. 3 z 1928 roku dołączono wiadomości z zagranicy: Niemiec (Ratyżbona) i Austrii (Wiedeń)³²; kolejno również: z Czechosłowacji i Estonii³³, z Włoch i Australii³⁴, ze Stanów Zjednoczonych Ameryki³⁵, z Francji³⁶, ze Szwajcarii i z Hiszpanii³⁷, z Anglii i Irlandii³⁸, Ameryki Południowej i Chin³⁹, a nawet z obecnego Izraela (Jerozolima)⁴⁰ i Wietnamu (Hanoi)⁴¹.

Za nowej redakcji ks. Henryka Nowackiego wyodrębniono *Kronikę krajową* i *Kronikę zagraniczną*. W doniesieniach zagranicznych przywoływano czasami opinie prasy zagranicznej o polskich chórach⁴².

Varia — pierwszy raz rubryka pojawiła się w podwójnym numerze czerwiec – lipiec (6–7) z 1930 roku z tematem *Kiedy należy zaczynać śpiewać Introit?*⁴³ Odnajdujemy tutaj również odpowiedź na pytanie *Kiedy jest „Credo” we Mszy?*⁴⁴ Później zamieszczano różne wiadomości, przykładowo: wymowę rzymską łaciny, śpiew gregoriański w zgromadzeniu karmelińskim, znaki rytmiczne⁴⁵. Przytoczono fragment z *Ludzi bezdomnych* Stefana Żeromskiego, opisujący wrażenia, jakie po-

³⁰ *Kronika muzyczna*, „Hosanna” 1927, nr 4, s. 63.

³¹ Zob. np.: *Kronika. Nowe wynalazki w technice muzycznej*, „Hosanna” 1927, nr 12, s. 189.

³² *Kronika*, „Hosanna” 1928, nr 3, s. 45–46.

³³ *Wiadomości bieżące*, „Hosanna” 1928, nr 9, s. 132–133.

³⁴ *Wiadomości bieżące*, „Hosanna” 1929, nr 1, s. 12–13.

³⁵ *Wiadomości bieżące*, „Hosanna” 1929, nr 3, s. 45.

³⁶ *Kronika*, „Hosanna” 1929, nr 7, s. 104.

³⁷ *Kronika zagraniczna*, „Hosanna” 1929, nr 10, s. 150.

³⁸ *Kronika zagraniczna*, „Hosanna” 1930, nr 2, s. 28.

³⁹ *Kronika zagraniczna*, „Hosanna” 1930, nr 9, s. 126.

⁴⁰ *Kronika zagraniczna*, „Hosanna” 1931, nr 3, s. 45.

⁴¹ *Kronika zagraniczna*, „Hosanna” 1931, nr 6–7, s. 75.

⁴² *Kronika zagraniczna. Głosy czechosłowackie o chórze poznańskim*, „Hosanna” 1929, nr 11, s. 162–164.

⁴³ *Varia*, „Hosanna” 1930, nr 67, s. 93.

⁴⁴ *Varia. Kiedy jest „Credo” we Mszy?*, „Hosanna” 1930, nr 11, s. 153.

⁴⁵ *Varia*, „Hosanna” 1931, nr 2, s. 25–26.

wstają pod wpływem śpiewu kościelnego u jednego z bohaterów tej powieści⁴⁶. Tutaj też obwieszczano terminy nowych świąt w Kościele katolickim⁴⁷.

Kącik liturgiczny — to dział efemeryda, który pojawił się w numerze 3. z 1935 roku. Odpowiadano w nim na różne pytania, np. *Dlaczego w kościołach nie śpiewa się komplety?, Czy odmawianie brewiarza jest tylko obowiązkiem kapłanów?*⁴⁸.

Technika i wynalazki — kolejny dział efemeryda — pojawił się w numerze 3. z 1936 roku. Jako pierwsze zostały opisane elektryczne organy i oscylograf analizujący dźwięki⁴⁹.

Od pierwszego numeru zamieszczano w piśmie reklamy dotyczące wydawnictw muzycznych. Swoje książki zareklamowała firma wydawnicza G. Seyfartha ze Lwowa, kolejno Księgarnia św. Wojciecha z Poznania, Książnica-Atlas ze Lwowa, Wydawnictwo Gebethner i Wolff z Warszawy, Wydawnictwo ks. Stefana Świątlickiego i Wydawnictwa Gregoriańskie z Warszawy, Wydawnictwo Literatury Chóralnej Kazimierz Tomasz Barwicki z Poznania, Wydawnictwo oo. Dominikanów ze Lwowa. Pojawiały się różne firmy reklamujące świece kościelne i stołowe, obrazy świętych, kartki do spowiedzi. Regularnie ogłaszał się miesięcznik poświęcony muzyce kościelnej i świeckiej oraz zespołom muzycznym i teatralnym z dodatkiem muzycznym w każdym numerze, czyli „Echo Muzyczne” edytowany w Chicago. Pojawiła się reklama Składu nut i instrumentów muzycznych „Kresy” z Cieszyna z filią w Starym Targu, a w 1935 roku reklama haftów kościelnych, ornatów, kap, sztandarów, emblematów artystycznych z Pracowni Artystycznej Zgromadzenia SS. Benedyktynek Samarytanek Krzyża Chrystusowego. Reklamowały się również placówki muzyczne kształcące organistów, jak np. w Częstochowie Szkoła Muzyczna Feliksa Witeszcza-ka. Ukazał się prospekt na rok szkolny 1936/1937 Internatu św. Benedykta w Rabce, zachęcający rodziców do powierzania ojcom benedyktynom swoich synów⁵⁰. Wśród ogłoszeń skierowanych do wszystkich czytelników znalazł się apel o votum narodowe, by zbudować Świątynię Opatrzności Bożej w Warszawie⁵¹.

Jak wcześniej wspomniano, pierwszy numer pisma ukazał się 22 listopada, w dzień patronki muzyki kościelnej św. Cecylii, wobec czego redakcja uznała za stosowne przybliżyć jej życiorys⁵². Możemy potraktować periodyk jako monotematyczny, gdyż najczęściej artykułów obejmowała kategoria „liturgia”, w której znalazły się różne zagadnienia omówione poniżej. W sumie ukazało się 468 artykułów popularnonaukowych i naukowych, w tym 31 obejmujących kwestie prawne muzyki oraz śpiewu liturgicznego.

⁴⁶ *Varia*, „Hosanna” 1931, nr 3, s. 43–44.

⁴⁷ *Varia*, „Hosanna” 1933, nr 4, s. 62.

⁴⁸ *Kącik liturgiczny*, „Hosanna” 1935, nr 3, s. 66.

⁴⁹ *Technika i wynalazki*, „Hosanna” 1936, nr 3, s. 19.

⁵⁰ *Prospekt Internatu św. Benedykta w Rabce*, „Hosanna” 1936, nr 3, s. 17–19.

⁵¹ *Votum narodowe*, „Hosanna” 1931, nr 3, [s.b.p.].

⁵² [W. Orzech], *Św. Cecylia, patronka muzyki...*, s. 3–4.

Ksiądz Jan Matulewicz wyjaśnił czytelnikom cel główny śpiewu liturgicznego, upatrując w nim wielbienie Boga i zbudowanie poczucia tożsamości i jedności wiernych⁵³. Wątki śpiewu liturgicznego i muzyki kościelnej były podejmowane przez profesorów seminariów duchownych, np. z Sandomierza — przez ks. Stefana Świetlickiego⁵⁴. Ksiądz Władysław Wargowski i inni podzielili się refleksją na temat nauczania muzyki kościelnej w seminariach duchownych w Polsce oraz za granicą⁵⁵. Ksiądz Wojciech Orzech w kilku numerach z 1927 roku zainteresował się śpiewem kościelnym młodzieży szkolnej⁵⁶. Kwestie te podjęli także ks. Henryk Weryński⁵⁷, ks. Henryk Nowacki⁵⁸ oraz Olga Tarnawska⁵⁹. Edukacja w zakresie muzyki kościelnej, szkolenia organistów oraz nauczycieli, uczenia śpiewu oraz kompozycji były w „Hosannie” przedmiotem uwagi wielu autorów⁶⁰. Czesław Halski w 13-odcinkowym cyklu przystępnie opisał rolę harmonii w muzyce⁶¹.

Pojawiały się rozważania prawne dotyczące kanonów muzyki kościelnej. W 25. rocznicę wydania analizie poddany został w 10-odcinkowym cyklu dokument Piusa X *Motu Proprio*, dokonanej piórem tytularnego arcybiskupa Enei — biskupa Ka-

⁵³ J. Matulewicz, *Cel główny śpiewu liturgicznego*, „Hosanna” 1926, nr 1, s. 4–6.

⁵⁴ S. Świetlicki, *Nasz stosunek do śpiewu i muzyki kościelnej*, „Hosanna” 1926, nr 1, s. 14–15; tenże, *Nasz stosunek do śpiewu i muzyki kościelnej. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1927, nr 4, s. 57–60; tenże, *O naprawę śpiewu „Gorzkich żali”*, „Hosanna” 1929, nr 2, s. 25–27.

⁵⁵ W. Wargowski, *W sprawie nauczania muzyki kościelnej w seminariach duchownych*, „Hosanna” 1927, nr 10, s. 150–152; A. R., *Nauczanie śpiewów gregori. i muzyki w seminariach*, „Hosanna” 1932, nr 11, s. 188–190.

⁵⁶ W. Orzech, *Śpiew kościelny młodzieży szkolnej*, „Hosanna” 1927, nr 3, s. 36–38; tenże, *Śpiew kościelny młodzieży szkolnej. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1927, nr 4, s. 55–57; tenże, *Śpiew kościelny młodzieży szkolnej. (Ciąg dalszy z nru kwietniowego)*, „Hosanna” 1927, nr 6–7, s. 90–92; tenże, *Śpiew kościelny młodzieży szkolnej. (Dokończenie)*, „Hosanna” 1927, nr 10, s. 154–157.

⁵⁷ H. Weryński, *Śpiew kościelny w szkole powszechnej*, „Hosanna” 1927, nr 3, s. 43–44.

⁵⁸ H. Nowacki, *Dajmy dzieciom mszę śpiewaną*, „Hosanna” 1930, nr 3, s. 38–39.

⁵⁹ O. Tarnawska, *Ze wspomnień poznańskich*, „Hosanna” 1936, nr 6, s. 12–13.

⁶⁰ S. Kasztelan, *Śpiew kościelny a programy ministerialne*, „Hosanna” 1927, nr 10, s. 152–154; J. S., *Śpiew gregoriański tematem prac sekcji liturgicznej sodalicy akademików*, „Hosanna” 1933, nr 8, s. 111–112; A. Umiaszowska, *O prawdziwym śpiewie Kościoła*, „Hosanna” 1933, nr 9, s. 124–126; też, *O prawdziwym śpiewie Kościoła. Dalszy ciąg*, „Hosanna” 1933, nr 10, s. 141–143; też, *O prawdziwym śpiewie Kościoła. Dalszy ciąg*, „Hosanna” 1933, nr 11, s. 157–159.

⁶¹ C. Halski, *Nauka harmonii*, „Hosanna” 1928, nr 1, s. 15–16; tenże, *Nauka harmonii (2)*, „Hosanna” 1928, nr 2, s. 31–32; tenże, *Nauka harmonii (3)*, „Hosanna” 1928, nr 3, s. 47–48; tenże, *Nauka harmonii (4)*, „Hosanna” 1928, nr 4, s. 63–64; tenże, *Nauka harmonii (5)*, „Hosanna” 1928, nr 5, s. 83–84; tenże, *Nauka harmonii (6)*, „Hosanna” 1928 nr 7–8, s. 115–116; tenże, *Nauka harmonii*, „Hosanna” 1928, nr 10, s. 151–152; tenże, *Nauka harmonii*, „Hosanna” 1928, nr 12, s. 181–182; tenże, *Nauka harmonii*, „Hosanna” 1929, nr 1, s. 15–16; tenże, *Nauka harmonii*, „Hosanna” 1929, nr 2, s. 31–32; tenże, *Nauka harmonii*, „Hosanna” 1929, nr 3, s. 47–48; tenże, *Nauka harmonii*, „Hosanna” 1929, nr 4–5, s. 71–72; tenże, *Nauka harmonii*, „Hosanna” 1929, nr 6, s. 87–88.

mieńca Podolskiego Piotra Mańkowskiego⁶². Gdy ten elementarz każdego muzyka kościelnego zatytułowany *Ustawa prawomocna o muzyce kościelnej, Motu Proprio* Piusa X w tłumaczeniu arcybiskupa Jerzego Szembeka, wyd. X, ukazał się nakładem ks. Stefana Świetlickiego w Sandomierzu w 1927 roku, namawiano do zapoznania się z nim⁶³. Porównywano inne wydawnictwa śpiewu kościelnego z *Motu Proprio*⁶⁴. Dodać należy, że cykl artykułów arcybiskupa Mańkowskiego drukowany w analizowanym periodyku ukazał się również jako broszura pt. *Rozważania na tle Piusowego „Motu Proprio” z 22 listopada 1903 r.* nakładem wydawnictwa „Hosanna” i był polecany na jej łamach jako materiał do odczytów i wykładów o muzyce kościelnej, do nabycia w Tarnowie przez zainteresowanych za 1,60 zł. Do numeru 11. z 1928 roku dla czytelników dołączono tę broszurę z podobizną papieża Piusa X, określając go „Odnowicielem i Prawodawcą śpiewu kościelnego”. Do tematu *Motu Proprio*, w tym jego rocznic ukazania się, powracano wielokrotnie⁶⁵.

Poinformowano czytelników, że w 1929 roku redakcja otrzymała tekst nowego dokumentu papieża Piusa XI — *Konstytucji Apostolskiej o liturgii i muzyce kościelnej*, wydanej 20 grudnia 1928 roku, w której odnalazła potwierdzenie programu i dążeń „Hosanna”⁶⁶. Postanowiono w związku z tym przetłumaczyć ją na język polski i dołączyć zamiast *Dodatku nutowego* do numeru 4.–5. w 1929 roku. Wcześniej szerokim komentarzem w piśmie opatrzył tę broszurę zatytułowaną *Divini Cultus — Konstytucja Apostolska J. Św. Papieża Piusa XI w sprawie stałego, gorliwszego popierania liturgii, śpiewu gregoriańskiego i muzyki kościelnej* z grudnia 1928 roku — w 50-letni jubileusz kapłaństwa — jej tłumacz ks. Wojciech Orzech⁶⁷.

⁶² [P.] Mańkowski, *Rozważania na tle Piusowego „Motu Proprio” o muzyce kościelnej*, „Hosanna” 1926, nr 2, s. 17–21; tenże, *Rozważania na tle Piusowego „Motu Proprio” o muzyce kościelnej*. (Ciąg dalszy), „Hosanna” 1927, nr 1, s. 2–5; tenże, *Rozważania na tle Piusowego „Motu Proprio” o muzyce kościelnej*. (Ciąg dalszy), „Hosanna” 1927, nr 2, s. 17–20; tenże, *Rozważania na tle Piusowego „Motu Proprio” o muzyce kościelnej*. (Ciąg dalszy), „Hosanna” 1927, nr 3, s. 33–35; tenże, *Rozważania na tle Piusowego „Motu Proprio” o muzyce kościelnej*. (Ciąg dalszy), „Hosanna” 1927, nr 4, s. 50–53; tenże, *Rozważania na tle Piusowego „Motu Proprio” o muzyce kościelnej*. (Ciąg dalszy), „Hosanna” 1927, nr 5, s. 66–69; tenże, *Rozważania na tle Piusowego „Motu Proprio” o muzyce kościelnej*. (Ciąg dalszy), „Hosanna” 1927, nr 6–7, s. 83–85; tenże, *Rozważania na tle Piusowego „Motu Proprio” o muzyce kościelnej*. (Ciąg dalszy), „Hosanna” 1927, nr 8, s. 113–116; tenże, *Rozważania na tle Piusowego „Motu Proprio” o muzyce kościelnej*. (Ciąg dalszy), „Hosanna” 1927, nr 9, s. 129–132; tenże, *Rozważania na tle Piusowego „Motu Proprio” o muzyce kościelnej*. (Dokończenie), „Hosanna” 1927, nr 10, s. 145–148.

⁶³ X. O., *Nadesłane*. „Ustawa prawomocna o muzyce kościelnej”, „Hosanna” 1927, nr 9, s. 145.

⁶⁴ S. Kasztelan, *Wydawnictwa śpiewu kościelnego a „Motu Proprio” Piusa X*, „Hosanna” 1927, nr 11, s. 163–165.

⁶⁵ Redakcja, *1903–1928*, „Hosanna” 1928, nr 11, s. 153–158; *Obchody 25-lecia „Motu Proprio” P. Piusa X*, „Hosanna” 1929, nr 1, s. 8–11.

⁶⁶ [Redakcja...], „Hosanna” 1929, nr 3, s. 33.

⁶⁷ W. Orzech, *Konstytucja Apostolska „Divini cultus”*, „Hosanna” 1929, nr 4–5, s. 49–51.

Informowano o rozporządzeniach różnych kurii w sprawie śpiewu i muzyki w kościołach⁶⁸, o prawie liturgicznym w kościołach parafialnych⁶⁹. Z kolei magister teologii ks. Antoni Kwiatkowski pochylił się nad muzyką i śpiewem kościelnym w świetle prawa kanonicznego w kilkunastoczęściowym cyklu drukowanym w „Hosannie” w latach 1933–1935.

Uważano, że dobrze zorganizowany śpiew kościelny stanowi wielką wartość nabożeństwa parafialnego, dlatego zamieszczano artykuły z praktycznymi radami, jak zorganizować np. chór mieszany z głosami chłopięcymi⁷⁰. Pisał na ten temat m.in. pierwszy redaktor naczelny ks. Wojciech Orzech⁷¹. Stały współpracownik pisma ks. Jan Matulewicz odniósł się do pierwszego śpiewu występującego we mszy św. *Introit*⁷², pierwszej melodii mszalne *Kyrie eleison*⁷³, hymnu zwanego anielskim *Gloria In excelsis Deo*⁷⁴, pozdrowień liturgicznych (*Pax vobis, Dominus vobiscum*)⁷⁵, oracji mszalnych⁷⁶, lekcji i epistoły⁷⁷, wykonywania śpiewu na ofiarowanie⁷⁸, *Prefacji*⁷⁹ i jej dalszego ciągu *Sanctus*⁸⁰ oraz formuły kończącej liturgię

⁶⁸ Rozporządzenie lwowskiej Kurii Metropolitalnej „W sprawie śpiewu i muzyki w kościele”, „Hosanna” 1927, nr 2, s. 23–25; A. J. [Nowowiejski], *Odezwa J. E. B. Nowowiejskiego*, „Hosanna” 1934, nr 6, s. 90–94.

⁶⁹ X. B., *Nieszpory wotywnie w kościołach parafialnych*, „Hosanna” 1934, nr 4, s. 51–54; X.S.B., *Śpiew i muzyka kościelna w uchwałach ostatnich naszych Synodów diecezjalnych*, „Hosanna” 1936, nr 4, s. 1–4.

⁷⁰ Chrodidaskalos, *Jak zorganizować chór mieszany z głosami chłopięcymi?*, „Hosanna” 1926, nr 1, s. 6–8.

⁷¹ [W.] Orzech, *Powróćmy do chóru!*, „Hosanna” 1926, nr 2, s. 21–24; tenże, *Stosunek organów do wzorowego chóru kościelnego i jego dyrygenta*, „Hosanna” 1928, nr 3, s. 33–35; tenże, *Stosunek organów do wzorowego chóru [kościelnego] i jego dyrygenta. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1928, nr 4, s. 49–52; tenże, *Stosunek organów do wzorowego chóru [kościelnego] i jego dyrygenta. (Dokończenie)*, „Hosanna” 1928, nr 5, s. 65–70; tenże, *Nasza myśl zwycięża!*, „Hosanna” 1928, nr 6, s. 85–87; tenże, *O kształtowaniu głosów chłopięcych*, „Hosanna” 1928, nr 10, s. 137–140; tenże, *O kształtowaniu głosów chłopięcych*, „Hosanna” 1928, nr 12, s. 169–172; tenże, *O kształtowaniu głosów chłopięcych. III*, „Hosanna” 1929, nr 2, s. 17–20.

⁷² J. Matulewicz, *Introit*, „Hosanna” 1927, nr 3, s. 38–40; tenże, *Introit. II*, „Hosanna” 1927, nr 4, s. 53–55.

⁷³ Tenże, *Kyrie eleison*, „Hosanna” 1927, nr 5, s. 74–76; tenże, *Kyrie eleison. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1927, nr 6–7, s. 85–87; tenże, *Kyrie eleison. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1927, nr 8, s. 117–119.

⁷⁴ Tenże, *Gloria*, „Hosanna” 1927, nr 9, s. 132–134.

⁷⁵ Tenże, *Pozdrowienia liturgiczne*, „Hosanna” 1927, nr 10, s. 148–150.

⁷⁶ Tenże, *Oracje mszalne*, „Hosanna” 1927, nr 11, s. 162–163; tenże, *Oracje mszalne. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1927, nr 12, s. 179–181.

⁷⁷ Tenże, *Lekcje i epistoła*, „Hosanna” 1928, nr 1, s. 3–6.

⁷⁸ Tenże, *Offertorium*, „Hosanna” 1929, nr 1, s. 7–8.

⁷⁹ Tenże, *Prefacja. I*, „Hosanna” 1929, nr 2, s. 20–22; tenże, *Prefacja. II*, „Hosanna” 1929, nr 3, s. 33–36.

⁸⁰ Tenże, *Sanctus*, „Hosanna” 1929, nr 4–5, s. 5–54.

(formuła rozpuszczenia) *Ite missa est*⁸¹. Opisał pozostałe składowe mszy św. i innych nabożeństw⁸². Odnosił się też do odprawiania nieszpórów⁸³, jutrzni⁸⁴ oraz prymy⁸⁵, procesji⁸⁶, do śpiewania psalmów⁸⁷ i odmawiania oraz śpiewania litanii⁸⁸. O różnych modlitwach, liturgiach i pieśniach kościelnych swoimi rozważaniami z czytelnikami podzieliła się także niepokalanka s. Maria Renata od Chrystusa⁸⁹ oraz autor kryjący się pod inicjałami A.S.⁹⁰

W kwietniu 1927 roku ks. Wojciech Orzech odbył podróż zagraniczną, odwiedzając wiele państw, gdzie przyglądał i przysłuchiwał się chórom i śpiewom w kilkudziesięciu kościołach. Opublikował w piśmie cykl artykułów opisujących wrażenia

⁸¹ Tenże, *Ite missa est*, „Hosanna” 1929, nr 11, s. 159–161.

⁸² Tenże, *Gradual*, „Hosanna” 1928, nr 2, s. 19–22; tenże, *Alleluja. I*, „Hosanna” 1928, nr 3, s. 36–37; tenże, *Alleluja. II*, „Hosanna” 1928, nr 4, s. 52–54; tenże, *Alleluja. III*, „Hosanna” 1928, nr 5, s. 70–72; tenże, *Trakt*, „Hosanna” 1928, nr 6, s. 88–89; tenże, *Sekwencja. I*, „Hosanna” 1928, nr 7–8, s. 105–107; tenże, *Sekwencja. II*, „Hosanna” 1928, nr 9, s. 123–126; tenże, *Ewangelia*, „Hosanna” 1928, nr 10, s. 140–142; tenże, *Credo*, „Hosanna” 1928, nr 12, s. 173–175; tenże, *Pater noster*, „Hosanna” 1929, nr 7, s. 92–93; tenże, *Aspersja*, „Hosanna” 1937, nr 6, s. 8–10; tenże, *Agnus dei*, „Hosanna” 1929, nr 8, s. 107–109; tenże, *Communio*, „Hosanna” 1929, nr 9, s. 128–130; tenże, *Postcommunio*, „Hosanna” 1929, nr 10, s. 143–144; tenże, *Capitula*, „Hosanna” 1932, nr 10, s. 171–172.

⁸³ Tenże, *Nieszpory*, „Hosanna” 1931, nr 8–9, s. 85–86; tenże, *Oracje nieszporne*, „Hosanna” 1933, nr 3, s. 37–39; tenże, *Zakończenie nieszporne*, „Hosanna” 1933, nr 4, s. 54–55; tenże, *Jak odprawiać nieszpory?*, „Hosanna” 1937, nr 4, s. 8–11; tenże, *Jak odprawiać nieszpory? (Dokończenie)*, „Hosanna” 1937, nr 5, s. 16–18; tenże, *Nieszpory żalobne*, „Hosanna” 1938, nr 5, s. 4–10; tenże, *Deus, in adiutorium meum intende*, „Hosanna” 1931, nr 1–11–12, s. 101–102; tenże, *Magnificat*, „Hosanna” 1933, nr 1, s. 5–7.

⁸⁴ Tenże, *Jutrznia*, „Hosanna” 1933, nr 9, s. 115–119; tenże, *Jutrznia II*, „Hosanna” 1933, nr 10, s. 132–137; tenże, *Jutrznia III*, „Hosanna” 1933, nr 11, s. 147–149.

⁸⁵ Tenże, *Pryma*, „Hosanna” 1934, nr 1, s. 7–11.

⁸⁶ Tenże, *Procesje*, „Hosanna” 1934, nr 9, s. 119–121; tenże, *Rytuał o procesjach*, „Hosanna” 1934, nr 11, s. 153–157; tenże, *Procesje nadzwyczajne*, „Hosanna” 1939, nr 4, s. 59–61; tenże, *Procesja 2-go lutego*, „Hosanna” 1934, nr 12, s. 164–169; tenże, *Procesja Bożego Ciała*, „Hosanna” 1935, nr 3, s. 45–52; tenże, *Procesja Wielkanocna*, „Hosanna” 1939, nr 1, s. 3–6; tenże, *Procesja na uroczystość Wniebowstąpienia*, „Hosanna” 1939, nr 2, s. 23–25.

⁸⁷ Tenże, *Antyfony*, „Hosanna” 1932, nr 6, s. 117–120; tenże, *Antyfony*, „Hosanna” 1932, nr 7–8, s. 133–136.

⁸⁸ Tenże, *Litanie*, „Hosanna” 1934, nr 3, s. 39–42; tenże, *Litanie II*, „Hosanna” 1934, nr 5, s. 70–74; tenże, *Litanie III*, „Hosanna” 1934, nr 7–8, s. 107–110; tenże, *Litaniae maiores*, „Hosanna” 1938, nr 2, s. 14–19.

⁸⁹ S. M. R. [Z. Fudakowska], *Anioł Pański*, „Hosanna” 1931, nr 2, s. 21–23; taż, *Anioł Pański. Dokończenie*, „Hosanna” 1931, nr 3, s. 41–43; taż, *Gaudium paschale*, „Hosanna” 1931, nr 4–5, s. 49–53; taż, *Liturgia wielkanocna*, „Hosanna” 1931, nr 4–5, s. 55–57; taż, *W noc Bożego Narodzenia*, „Hosanna” 1930, nr 12, s. 161–165; taż, *Liturgia Bożego Narodzenia*, „Hosanna” 1931, nr 10–11–12, s. 97–100; taż, *Wielkie antyfony mariańskie*, „Hosanna” 1932, nr 10, s. 162–167; taż, *Hymny brewiarzowe*, „Hosanna” 1934, nr 1, s. 1–6; taż, *Liturgiczne rzeczy ostateczne*, „Hosanna” 1934, nr 11, s. 145–152.

⁹⁰ A.S., *Modlitwa melodii gregoriańskich*, „Hosanna” 1936, nr 5, s. 1–5.

z tej podróży⁹¹. Kwestie cerkiewnego śpiewu liturgicznego na Wschodzie, a w tym w Rosji podjął zaś ks. Henryk Nowacki⁹², a śpiewu cerkiewnego w Ukrainie — Borys Kudryk⁹³.

Obecne są też wątki chóru katedralnego we Francji⁹⁴, a niepokalanka s. Maria Renata od Chrystusa odniosła się do liturgii i muzyki liturgicznej w tamtejszych kościołach w pierwszych wiekach chrześcijaństwa⁹⁵ oraz do wydanych przez Francuskie Towarzystwo Gramofoniczne serii 12 płyt, na których zarejestrowano śpiew chóru Benedyktynów w Solesmes⁹⁶. Pisano o liturgii i muzyce liturgicznej w Belgii⁹⁷, Niemczech⁹⁸, Jugosławii⁹⁹, Austrii (Wiedeń)¹⁰⁰, Afryce¹⁰¹, o udziale kobiet w śpiewie liturgicznym¹⁰² czy muzyce i liturgiach w zakonach¹⁰³.

⁹¹ W. Orzech, *U ognisk muzyki kościelnej zagranicą. (Wspomnienia z podróży. I)*, „Hosanna” 1927, nr 6–7, s. 94–97; tenże, *U ognisk muzyki kościelnej zagranicą. II. Ku Wenecji*, „Hosanna” 1927, nr 11, s. 167–169; tenże, *U ognisk muzyki kościelnej zagranicą. III. Wenecja*, „Hosanna” 1927, nr 12, s. 182–185; tenże, *U ognisk muzyki kościelnej za granicą. IV. Wenecja — Chór u św. Marka*, „Hosanna” 1928, nr 1, s. 9–11.

⁹² Tenże, *Śpiew liturgiczny na Wschodzie do czasów św. Jana Damasceńskiego*, „Hosanna” 1929, nr 10, s. 142–143; tenże, *Śpiew liturgiczny na Wschodzie za czasów św. Jana Damasceńskiego. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1929, nr 11, s. 157–158; tenże, *Śpiew bizantyjski od czasów św. Jana Damasceńskiego aż do upadku cesarstwa bizantyjskiego*, „Hosanna” 1929, nr 12, s. 176–178; tenże, *Pismo nutowe w dawniejszym kościele wschodnim*, „Hosanna” 1930, nr 1, s. 5; tenże, *Śpiew liturgiczny w pierwszych wiekach chrześcijaństwa na Rusi*, „Hosanna” 1930, nr 2, s. 22–23; tenże, *Dzieje neumatycznego śpiewu w Rosji*, „Hosanna” 1930, nr 3, s. 39–41; tenże, *Reforma śpiewu w XVII w. w Rosji*, „Hosanna” 1930, nr 4, s. 57–58; tenże, *Szkola śpiewu i chóry w Rosji w wieku XVII*, „Hosanna” 1930, nr 5, s. 70–71; tenże, *Dzieje śpiewu cerkiewnego w Rosji w XVII wieku. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1930, nr 6–7, s. 84–86; tenże, *Śpiew wielogłosowy w Rosji*, „Hosanna” 1930, nr 8, s. 103–104; tenże, *Charakter pierwotnego wielogłosowego śpiewu w Rosji*, „Hosanna” 1930, nr 9, s. 124–125; tenże, *Śpiew wielogłosowy koncertowo-włoski w Rosji*, „Hosanna” 1930, nr 10, s. 133–134; tenże, *Śpiew cerkiewny wielogłosowy w Rosji*, „Hosanna” 1930, nr 11, s. 151–153; tenże, *Nowe prądy w wielogłosowym cerkiewnym śpiewie w Rosji*, „Hosanna” 1930, nr 12, s. 165–167; tenże, *Nowe prądy w wielogłosowym śpiewie cerkiewnym w Rosji*, „Hosanna” 1931, nr 1, s. 8–10; tenże, *Nowe prądy w wielogłosowym śpiewie cerkiewnym w Rosji*, „Hosanna” 1931, nr 2, s. 23–24; tenże, *Nowe prądy w wielogłosowym śpiewie cerkiewnym w Rosji. (Dokończenie)*, „Hosanna” 1931, nr 3, s. 39–41.

⁹³ B. Kudryk, *Historia śpiewu cerkiewnego na Ukrainie*, „Hosanna” 1935, nr 6, s. 15–19.

⁹⁴ *Schola katedralna w Nantes*, „Hosanna” 1930, nr 5, s. 67–69.

⁹⁵ S. M. R. [Z. Fudakowska], *Karol Wielki a liturgia*, „Hosanna” 1930, nr 6–7, s. 81–84; też, *Karol Wielki a liturgia. Cz. II. (Dokończenie)*, „Hosanna” 1930, nr 8, s. 105–107.

⁹⁶ Taż, *Płyty gregoriańskie*, „Hosanna” 1931, nr 8–9, s. 90–94.

⁹⁷ Redakcja, *W obronie języka liturgicznego*, „Hosanna” 1930, nr 8, s. 97–99.

⁹⁸ J. Lechthaler, *O liturgicznej i duchowej muzyce chóralnej*, „Hosanna” 1931, nr 6–7, s. 70–73; tenże, *O liturgicznej i duchowej muzyce chóralnej. (Dokończenie)*, „Hosanna” 1931, nr 8–9, s. 86–90.

⁹⁹ P. Novisad, *Muzyka kościelna w Jugosławii*, „Hosanna” 1934, nr 10, s. 136–140.

¹⁰⁰ S. M. R. [Z. Fudakowska], *Tydzień liturgiczny w Wiedniu*, „Hosanna” 1936, nr 3, s. 13–14.

¹⁰¹ *Śpiew gregoriański u tubylców w Afryce*, „Hosanna” 1936, nr 6, s. 9–12.

¹⁰² *Udział kobiet w śpiewie liturgicznym*, „Hosanna” 1936, nr 3, s. 14–15.

¹⁰³ H. Nowacki, *Antyfonarz zakonny*, „Hosanna” 1936, nr 3, s. 1–5; tenże, *Dom Gueranger. Dom Prosper Gueranger wskrzesiciel Benedyktynów we Francji i budowniczy życia liturgicznego*,

Wiele uwagi poświęcono historii muzyki kościelnej (w tym polskiej) oraz twórczości jej kompozytorów. Najciekawsze artykuły wyszły spod pióra Adolfa Chybińskiego¹⁰⁴, Zdzisława Jachimeckiego (będący przedrukiem z „Głosu Narodu”)¹⁰⁵, Marii Szczepańskiej¹⁰⁶, s. Marii Renaty¹⁰⁷, ks. Henryka Nowackiego¹⁰⁸.

Istotną kwestią poruszaną w periodyku była popularyzacja znajomości pieśni kościelnych wśród inteligencji¹⁰⁹. Według autorów miała się do tego przyczynić młodzież szkolna działająca w różnych stowarzyszeniach o charakterze katolickim, jak przykładowo w Związku Sodaliji Mariańskiej¹¹⁰. Księża-nauczyciele gimnazjalni podejmowali zagadnienia śpiewników szkolnych¹¹¹. Opisywano instrumenty muzyczne, pomocne w pracy chóralnej, budowę organów itp.¹¹² czy inwentarz instrumentów będących w posiadaniu kapeli katedralnej w Krakowie w 1721 roku¹¹³. Specjaliści, jak ksiądz profesor chorału w Seminarium Metropolitalnym w Krakowie Władysław Wargowski, tłumaczyli poszczególne formy chorału, w tym psalmy i kan-

---

„Hosanna” 1933, nr 2, s. 24–31; tenże, *Dom Gueranger. (Dokończenie)*, „Hosanna” 1933, nr 3, s. 45–48.

¹⁰⁴ A. Chybiński, *Z historii muzyki kościelnej w Polsce*, „Hosanna” 1928, nr 3, s. 38–41; tenże, *Martinus Paligonius. (Przyczynek do historii muzyki polskiej w XVI–XVII w.)*, „Hosanna” 1928, nr 4, s. 55–59; tenże, *Martinus Paligonius. (Przyczynek do historii muzyki polskiej w XVI–XVII w.)*, „Hosanna” 1928, nr 5, s. 72–76.

¹⁰⁵ Z. Jachimecki, *Muzyka u OO. Misjonarzy krakowskich*, „Hosanna” 1928, nr 9, s. 126–129.

¹⁰⁶ [M. Szczepańska], *Do historii muzyki średniowiecznej w Polsce. Dwa studia muzykologiczne*, „Hosanna” 1928, nr 10, s. 142–146; taż, *Do historii muzyki średniowiecznej w Polsce. Dwa studia muzykologiczne*, „Hosanna” 1928, nr 11, s. 158–162.

¹⁰⁷ S. M. R. [Z. Fudakowska], *Nieco o Beethovenie*, „Hosanna” 1930, nr 12, s. 167–170; taż, *Nieco o Beethovenie. (Dokończenie)*, „Hosanna” 1931, nr 1, s. 6–8; taż, *Początki muzyki religijnej*, „Hosanna” 1937, nr 4, s. 4–8; taż, *Z dziejów muzyki kościelnej*, „Hosanna” 1937, nr 5, s. 11–16; taż, *Z dziejów muzyki gregoriańskiej*, „Hosanna” 1939, nr 3, s. 36–41.

¹⁰⁸ H. Nowacki, *Śpiew gregoriański. (Szkic historyczny)*, „Hosanna” 1933, nr 1, s. 1–5.

¹⁰⁹ L. Kulczycki, *Mniej niedoceniania, więcej zrozumienia i poświęcenia*, „Hosanna” 1930, nr 1, s. 6–7.

¹¹⁰ H. Feicht, *Błękitne rozwinmy sztandary*, „Hosanna” 1926, nr 1, s. 9–10.

¹¹¹ M. Krawczyk, *Kiedyż nareszcie?! (W sprawie śpiewników szkolnych)*, „Hosanna” 1926, nr 1, s. 10–11.

¹¹² R. Haase, *Organy elektryczne*, „Hosanna” 1926, nr 1, s. 12–13; tenże, *Organy elektryczne*, „Hosanna” 1928, nr 1, s. 6–7; tenże, *Organy elektryczne. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1928, nr 2, s. 22–23; tenże, *Organy elektryczne. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1928, nr 3, s. 44–45; tenże, *Organy elektryczne. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1928, nr 12, s. 175–177; G. Receli, *O zamawianiu nowych organów*, „Hosanna” 1929, nr 6, s. 75–78; W. Goller, *Kwestia budowy organów. Referat wygłoszony przez prof. Wincentego Gollera z Wiednia na 23 posiedzeniu tow. A.C.V. w Kolonii 4 X 1928*, „Hosanna” 1929, nr 7, s. 96–98; K. Zieliński, *Organy, ich historia i budowa*, „Hosanna” 1929, nr 8, s. 111–113; tenże, *Organy, ich historia i budowa. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1929, nr 9, s. 130–133; *Nowe organy w Katedrze Sandomierskiej*, „Hosanna” 1930, nr 10, s. 134–137; H. Nowacki, *Zasłużona firma*, „Hosanna” 1933, nr 1, s. 13–14.

¹¹³ A. Chybiński, *Inwentarz instrumentów kapeli katedralnej krakowskiej z roku 1721*, „Hosanna” 1927, nr 6–7, s. 87–89.

tyki¹¹⁴, a ks. Henryk Nowacki – kancjonały, hymny, modlitwy i inne „perły” melodii gregoriańskich¹¹⁵.

Wątki śpiewu liturgicznego i muzyki kościelnej były podejmowane przez profesora Seminarium Duchownego z Sandomierza ks. Stefana Świątlickiego¹¹⁶. Jako publiczne sprawowanie Służby Bożej traktowano śpiewy liturgiczne śpiewaków kościelnych¹¹⁷, duchowieństwa¹¹⁸ w tym zakonników, np. z Tyńca¹¹⁹, Krosna¹²⁰, Krakowa¹²¹. Dostrzeżono piękny liturgiczny śpiew siostr klarysek z Krakowa¹²² oraz mniszek benedyktynek z opactwa Maredret¹²³.

Opisywano zasady funkcjonowania liturgii kościelnej i tradycję chórów śpiewaków¹²⁴. W te zagadnienia wpisał się także odczyt ks. Nowackiego z okazji jubileuszu 10-lecia chóru „Gloria”¹²⁵, referat wygłoszony w Płocku na Zjeździe Duszpasterskim 21 czerwca 1934 roku¹²⁶, referat na temat reformy śpiewu kościelnego w Polsce okresu międzywojennego wygłoszony na Zjeździe Muzycznym w Lublinie 29 czerwca 1935 roku¹²⁷ i inne

¹¹⁴ W. Wargowski, *Z form chorału*, „Hosanna” 1927, nr 2, s. 27–29.

¹¹⁵ H. Nowacki, *Nowy kancjonał*, „Hosanna” 1927, nr 2, s. 29–30; tenże, *Jak śpiewać Veni Creator*, „Hosanna” 1931, nr 2, s. 20; tenże, *Ratujmy modlitwę Kościoła*, „Hosanna” 1931, nr 4–5, s. 53–55; tenże, *Resurexi*, „Hosanna” 1934, nr 3, s. 33–34.

¹¹⁶ S. Świątlicki, *Nasz stosunek do śpiewu i muzyki kościelnej*, „Hosanna” 1926, nr 1, s. 14–15; tenże, *Nasz stosunek do śpiewu i muzyki kościelnej. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1927, nr 1, s. 14–15; tenże, *Nasz stosunek do śpiewu i muzyki kościelnej. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1927, nr 2, s. 25–27; tenże, *Nasz stosunek do śpiewu i muzyki kościelnej. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1927, nr 3, s. 40–42; tenże, *Nasz stosunek do śpiewu i muzyki kościelnej. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1927, nr 4, s. 57–60; tenże, *Nasz stosunek do śpiewu i muzyki kościelnej. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1927, nr 6–7, s. 92–93; tenże, *O naprawę śpiewu „Gorzkich żali”*, „Hosanna” 1929, nr 2, s. 25–27.

¹¹⁷ J. Matulewicz, *Śpiewacy kościelni*, „Hosanna” 1926, nr 2, s. 24–27; tenże, *Śpiewacy kościelni. II*, „Hosanna” 1927, nr 1, s. 6–10.

¹¹⁸ H. Nowacki, *Duszpasterstwo, a śpiew gregoriański*, „Hosanna” 1933, nr 5, s. 65–66; tenże, *Stosunek duchowieństwa w Polsce do śpiewu gregoriańskiego*, „Hosanna” 1937, nr 2, s. 1–3; G. Leńczyk, *Śpiew kościelny. I. Śpiew duchowieństwa*, „Hosanna” 1926, nr 2, s. 31–32.

¹¹⁹ A. Chybiński, *Kilka wiadomości o kulcie muzyki w klasztorze benedyktyńskim w Tyńcu*, „Hosanna” 1926, nr 2, s. 28–30.

¹²⁰ A. Chybiński, *Z muzycznej przeszłości Krosna*, „Hosanna” 1927, nr 1, s. 10–14.

¹²¹ G. Receli, *Śpiew liturgiczny u XX. Misjonarzy krakowskich*, „Hosanna” 1929, nr 2, s. 23–25; G. Receli, *Śpiew liturgiczny u XX. Misjonarzy krakowskich. (Dokończenie)*, „Hosanna” 1929, nr 3, s. 39–41.

¹²² W. Wargowski, *Muzyka w kościele św. Andrzeja w Krakowie*, „Hosanna” 1929, nr 3, s. 41–43.

¹²³ *Maredret i Maredsous*, „Hosanna” 1929, nr 3, s. 43–44.

¹²⁴ J.K. Zaremba, *Chór śpiewaków a tekst liturgiczny*, „Hosanna” 1927, nr 6–7, s. 103–106; *Dokola naszych zasad*, „Hosanna” 1927, nr 8, s. 119–124; *Dokola naszych zasad*, „Hosanna” 1927, nr 9, s. 134–141.

¹²⁵ H. Nowacki, *Muzyka kościelna i jej znaczenie*, „Hosanna” 1934, nr 5, s. 74–76.

¹²⁶ Tenże, *Liturgia a duszpasterz*, „Hosanna” 1934, nr 7–8, s. 103–107.

¹²⁷ Tenże, *Reforma śpiewu kościelnego w Polsce Odrodzonej*, „Hosanna” 1935, nr 4, s. 69–77.

jego artykuły i opublikowane odczyty¹²⁸ oraz referaty wygłoszone w czasie Tygodni Liturgicznych¹²⁹. Ksiądz Nowacki przetłumaczył także z języka francuskiego fragmenty ważnych dzieł autorów obcych, dotyczących śpiewu gregoriańskiego i zamieścił je w periodyku¹³⁰.

Odnutowywano rocznice związane z najszerzej pojmowanymi zagadnieniami muzyki kościelnej. Redakcja złożyła życzenia Salezjańskiej Szkole Organistów w Przemyślu z okazji 10-lecia istnienia obchodzonego w 1926 roku¹³¹.

Wydarzenie wielkiej wagi stanowiło dla redakcji „Hosanna” poświęcenie organów, drukowano przemówienia wygłaszane przez miejscowych proboszczów podczas tych uroczystości¹³². Apelowano, by organistami, także na wsiach, byli ludzie „wyształceni w zawodzie”, inteligentni i moralni, bo wtedy „zewnątrzny kult religijny podniesie się na nieznane dotąd wyżyny świetności”¹³³, jak również o odpowiedzialnie dla nich uposażenie oraz konieczność ich ubezpieczenia¹³⁴. W piśmie

¹²⁸ Tenże, *Śpiew gregoriański śpiewem powszechnym Kościoła*, „Hosanna” 1929, nr 3, s. 36–39; tenże, *Śpiew gregoriański śpiewem powszechnym Kościoła. (Dokończenie)*, „Hosanna” 1929, nr 4–5, s. 54–61; tenże, *Śpiew gregoriański modlitwa wiernych*, „Hosanna” 1932, nr 12, s. 203–208; tenże, *Muzyka kościelna wczoraj, a jutro*, „Hosanna” 1933, nr 4, s. 49–51; tenże, *Więcej katolicyzmu*, „Hosanna” 1933, nr 6–7, s. 81–82; tenże, *O wykonanie śpiewu gregoriańskiego*, „Hosanna” 1933, nr 9, s. 113–115; tenże, *Wobec prądów reformatorskich*, „Hosanna” 1937, nr 5, s. 1–4.

¹²⁹ Tenże, *Officium divinum i jego znaczenie*, „Hosanna” 1935, nr 2, s. 28–31; tenże, *Officium divinum i jego znaczenie. (Dokończenie)*, „Hosanna” 1935, nr 3, s. 52–55.

¹³⁰ Tenże, *Śpiew rzymski i gregoriański*, „Hosanna” 1937, nr 2, s. 6–12; tenże, *Śpiew rzymski i gregoriański (ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1937, nr 3, s. 1–4; tenże, *Śpiew rzymski i gregoriański (ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1937, nr 4, s. 1–4; tenże, *Śpiew greko-rzymski*, „Hosanna” 1937, nr 5, s. 5–9; tenże, *Śpiew greko-rzymski*, „Hosanna” 1937, nr 6, s. 11–13; tenże, *Śpiew greko-rzymski*, „Hosanna” 1938, nr 2, s. 11–14; tenże, *Śpiew greko-rzymski*, „Hosanna” 1938, nr 3, s. 1–5; tenże, *Śpiew greko-rzymski*, „Hosanna” 1938, nr 4, s. 1–5; tenże, *Śpiew greko-rzymski*, „Hosanna” 1938, nr 5, s. 1–4; tenże, *Śpiew greko-rzymski*, „Hosanna” 1938, nr 6, s. 1–8; tenże, *Śpiew greko-rzymski*, „Hosanna” 1939, nr 1, s. 1–2; tenże, *Śpiew greko-rzymski*, „Hosanna” 1939, nr 2, s. 17–20; tenże, *Śpiew greko-rzymski*, „Hosanna” 1939, nr 3, s. 33–36; tenże, *Śpiew greko-rzymski*, „Hosanna” 1939, nr 4, s. 49–51.

¹³¹ Redakcja „Hosanna”, *Dziesięciolecie Salezjańskiej Szkoły Organistów w Przemyślu*, „Hosanna” 1926, nr 2, s. 32.

¹³² R. Stańczak, *Organy — parafia — rodzina. (Przemówienie na poświęcenie organów)*, „Hosanna” 1927, nr 5, s. 76–80; tenże, *Jak powinno się odbywać poświęcenie organów*, „Hosanna” 1927, nr 6–7, s. 102–103.

¹³³ F. Gołba, *W sprawie organistów*, „Hosanna” 1927, nr 6–7, s. 107–108.

¹³⁴ *Ubezpieczenie organistów w Zakładach Ubezpieczeń Pracowników Umysłowych*, „Hosanna” 1928, nr 10, s. 146–147; H. Przeździecki, *Organiści. (Z przemówienia J. E. Ks. Biskupa Henryka Przeździeckiego na XXVI. Konferencji z Duchowieństwem diec. Podlaskiej, odbytej d. 29. XI. 1928 r. w Siedlcach)*, „Hosanna” 1929, nr 2, s. 28.

ogłaszali się także organiści poszukujący zatrudnienia. Opisywano style gry organistów¹³⁵, ich zjazdy¹³⁶, ogłaszano kursy¹³⁷.

Wobec krajowych dyskusji wokół zagadnień liturgiczno-muzycznych w Kościele katolickim redakcja w kwietniu 1927 roku ogłosiła obszerną ankietę dotyczącą odprawiania nieszporów, zadając następujące pytania: 1. Co sądzili czytelnicy o łacińskim śpiewie ludu? 2. O śpiewaniu melodii gregoriańskich przez lud? 3. Czy można używać odrębnych melodii gregoriańskich nie zawartych w liturgicznych księgach rzymskich? 4. Jak odbywają się nieszpory w miejscowościach czytelników? a/ po łacinie, czy po polsku? b/ od jak dawna? c/ kto je śpiewa? d/ jaki jest sąd czytelników o tych nieszporach? 5. Jakie inne śpiewy łacińskie wykonuje tam cały lud? Odkąd? Jak się ten śpiew przedstawia? 6. Co lud sam mówi o łacińskich nieszporach i innych śpiewach łacińskich? 7. W miejscowościach, gdzie jest kościół innego obrządku — a/ jaki udział bierze lud w śpiewie liturgicznym? b/ czy rozumie swój język liturgiczny? c/ czy śpiewa także poza liturgią i w jakim języku? 8. Inne uwagi o wzorowym śpiewie w kościele¹³⁸.

Odpowiedzi księży, organistów, nauczycieli i innych osób drukowano w piśmie do 2 numeru z 1928 roku. Latem tego roku ukazało się obszerne podsumowanie ankiety dokonane przez redakcję¹³⁹.

Więcej teoretyczno-filozoficznych rozważań na temat liturgii pojawiło się w piśmie po zmianie redaktora naczelnego¹⁴⁰. Tłumaczono czytelnikom znaczenie różnych wydarzeń, modlitw, języka liturgicznego i obrządków liturgicznych z kalen-

¹³⁵ H. Nowacki, *Którędy droga?*, „Hosanna” 1929, nr 8, s. 109–111; tenże, *Podstawy istnienia stanu organistowskiego*, „Hosanna” 1933, nr 8, s. 97–100.

¹³⁶ [S.] Wrocławski, *Referat wypowiedziany na Zjeździe Organistów w Radomiu w dn. 8 sierpnia przez p. Wrocławskiego*, „Hosanna” 1929, nr 10, s. 145–147; Jot., *Kongres Organistów-Chórzystów w Częstochowie*, „Hosanna” 1931, nr 6–7, s. 79; Ictus., *Drugi Wszeczpolski Kongres Muzyki Religijnej w Krakowie*, „Hosanna” 1931, nr 10–11–12, s. 109–111.

¹³⁷ *Z Kraju. III Kurs organistowski w Łomży*, „Hosanna” 1934, nr 9, s. 128; *Kursy wakacyjne dla organistów w Warszawie, ul. Wiejska 19 m. 2*, „Hosanna” 1939, nr 3, s. 44–45.

¹³⁸ *Od Redakcji*, „Hosanna” 1927, nr 4, s. 49–50.

¹³⁹ *Pokłosie naszej ankiety*, „Hosanna” 1928, nr 7–8, s. 101–105; *Nasze melodie gregoriańskie. Nieszpory. (Pokłosie naszej ankiety). (Dokończenie)*, „Hosanna” 1928, nr 9, s. 117–123.

¹⁴⁰ S. R., *Officium divinum źródłem i metodą rozmyślenia*, „Hosanna” 1929, nr 11, s. 153–156; S.M.R. [Z. Fudakowska], *Hortus conclusus — fons signatus*, „Hosanna” 1930, nr 1, s. 3–4; taż, *Hortus conclusus — fons signatus. (Dokończenie)*, „Hosanna” 1930, nr 2, s. 19–22; taż, *Responsoria matutini*, „Hosanna” 1930, nr 3, s. 35–37; taż, *Responsoria matutini*, „Hosanna” 1930, nr 4, s. 52–57; H. Nowacki, *Ku źródłom prawdziwym*, „Hosanna” 1930, nr 2, s. 17–19; tenże, *W radościach zmarłych*, „Hosanna” 1934, nr 4, s. 49–50; tenże, *Lud a łacina*, „Hosanna” 1936, nr 1, s. 4–7; M. Klette, *Oczyszczenie Najświętszej Marii Panny*, „Hosanna” 1935, nr 1, s. 6–17; M. Klette, *Niedziele po Zesłaniu Ducha Św.*, „Hosanna” 1936, nr 3, s. 6–12.

darza Kościoła katolickiego¹⁴¹, życia zakonnego¹⁴² oraz innych wyznań chrześcijańskich¹⁴³, a także konieczność wprowadzenia śpiewu gregoriańskiego „do użytku ludu”¹⁴⁴. Niektóre artykuły były wcześniej odczytane przez ks. Henryka Nowackiego przez radio¹⁴⁵. Podstawy odrodzenia muzyki kościelnej w Polsce i obchody Tygodnia Liturgicznego opisała Agnieszka Szykulanka¹⁴⁶.

Kolejną kategorią tematyczną reprezentowaną w „Hosannie” była literatura. Dopiero pod koniec roku 1927 wydrukowano w piśmie wiersz K. Szymaszka pt. *Do świętej Cecylii*¹⁴⁷. W następnym roku w przekładzie jezuita ks. Tadeusza Karyłowskiego ukazał się *Hymn św. Tomasza z Akwinu ku czci Najśw. Sakramentu*¹⁴⁸. Nie-

¹⁴¹ H. Nowacki, *Śpiewy w okresie Bożego Narodzenia*, „Hosanna” 1930, nr 1, s. 1–3; tenże, *Matka Boża w liturgii Kościoła*, „Hosanna” 1932, nr 9, s. 145–150; tenże, *Wielki czas*, „Hosanna” 1932, nr 10, s. 161–162; tenże, *Dzień Zaduszny*, „Hosanna” 1932, nr 10, s. 168–171; tenże, *Uczestnictwo wiernych w ofierze Chrystusa*, „Hosanna” 1932, nr 12, s. 193–198; tenże, *Sakramenta w życiu Kościoła*, „Hosanna” 1933, nr 2, s. 17–23; tenże, *Christus Factus est pro nobis...*, „Hosanna” 1933, nr 3, s. 33–37; tenże, *Wracajmy do łaciny*, „Hosanna” 1933, nr 10, s. 129–131; tenże, *Pater noster we Mszy św.*, „Hosanna” 1935, nr 5, s. 90–92; tenże, *Brońmy języka liturgicznego*, „Hosanna” 1935, nr 6, s. 1–4; tenże, *Wymawianie liturgiczne łaciny*, „Hosanna” 1936, nr 4, s. 4–5; tenże, *Ku źródłom życia*, „Hosanna” 1932, nr 6, s. 113–114; tenże, *Potrzeba śpiewu gregoriańskiego*, „Hosanna” 1936, nr 6, s. 1–3; S. M. R. [Z. Fudakowska], *W noc Bożego Narodzenia*, „Hosanna” 1930, nr 12, s. 161–165; tenże, *Adoramus te Christe*, „Hosanna” 1933, nr 4, s. 51–54; tenże, *Spiritus Domini*, „Hosanna” 1933, nr 5, s. 67–69; tenże, *Spiritus Domini*, „Hosanna” 1933, nr 6–7, s. 82–87; tenże, *Tota Pulchra est*, „Hosanna” 1933, nr 12, s. 161–168; tenże, *Zwiastowanie*, „Hosanna” 1934, nr 3, s. 34–38; tenże, *Aniołowie w liturgii*, „Hosanna” 1935, nr 5, s. 92–98; tenże, *Epiphania Domini*, „Hosanna” 1935, nr 6, s. 5–15; tenże, *Quasi modo geniti...*, „Hosanna” 1936, nr 2, s. 1–9; tenże, *Udział wiernych we Mszy św. przez śpiew liturgiczny*, „Hosanna” 1937, nr 3, s. 4–12; P. Parsch, *Jesień liturgiczna*, „Hosanna” 1934, nr 10, s. 129–132; A. R., *Doskonałość Mszy Uroczystej*, „Hosanna” 1932, nr 7–8, s. 136–142; J. Matulewicz, *Śpiewy ślubne*, „Hosanna” 1938, nr 3, s. 10–12; tenże, *Przeniesienie relikwii*, „Hosanna” 1938, nr 4, s. 5–9; S. B., *Wieczorna modlitwa Kościoła*, „Hosanna” 1936, nr 4, s. 9–11; Ictus, *W kopalniach piękna*, „Hosanna” 1936, nr 6, s. 7–9; T. Sitkowski, *Liturgiczne nabożeństwa ludowe*, „Hosanna” 1937, nr 2, s. 13–14; J. Lett, *Matka Boska i liturgia*, „Hosanna” 1939, nr 4, s. 61–64.

¹⁴² B. Prawdota, *Msza święta w rycie dominikańskim*, „Hosanna” 1930, nr 9, s. 120–124; L. Bloy, *Jutrznia u Trapistów*, „Hosanna” 1932, nr 6, s. 120–123; Os., *Śpiew Ducha*, „Hosanna” 1936, nr 1, s. 7–10; S. M. R. [Z. Fudakowska], *Śpiew gregoriański stał się objawieniem*, „Hosanna” 1936, nr 4, s. 6–9; X. P., *Nowa placówka życia z Kościołem w Warszawie*, „Hosanna” 1936, nr 5, s. 5–8.

¹⁴³ S. M. R. [Z. Fudakowska], *Liturgia Kartuzjańska*, „Hosanna” 1930, nr 11, s. 148–151.

¹⁴⁴ H. Nowacki, *Wprowadźmy śpiew gregoriański do użytku ludu*, „Hosanna” 1932, nr 11, s. 177–179.

¹⁴⁵ [H. Nowacki], *W Dzień Zaduszny. (Odczyt przez radio)*, „Hosanna” 1930, nr 11, s. 145–147; tenże, *Tym, co odeszli. (Odczyt wygłoszony 1 listopada przez radio)*, „Hosanna” 1933, nr 11, s. 145–146.

¹⁴⁶ A. Szykulanka, *Podstawy odrodzenia muzyki kościelnej w Polsce*, „Hosanna” 1932, nr 10, s. 175–176; tenże, *Podstawy odrodzenia muzyki kościelnej w Polsce (dokończenie)*, „Hosanna” 1932, nr 11, s. 185–188; tenże, *Tydzień liturgiczny*, „Hosanna” 1933, nr 3, s. 41–44; tenże, *Tydzień liturgiczny*, „Hosanna” 1933, nr 4, s. 59–61; tenże, *Tydzień liturgiczny*, „Hosanna” 1933, nr 5, s. 77–79.

¹⁴⁷ K. Szymaszek, *Do świętej Cecylii*, „Hosanna” 1927, nr 11, s. 161.

¹⁴⁸ *Hymn św. Tomasza z Akwinu ku czci Najśw. Sakramentu*, „Hosanna” 1928, nr 6, s. 93.

liczne utwory liryczne autora podpisanego jako Os. pojawiły się w 1935 roku¹⁴⁹. Czytelnicy poznali też hymn Nowicjuszek Zgromadzenia Benedyktynek Samarytanek Krzyża Chrystusowego pt. *Dziedzictwo moje jest mi przepiękne*¹⁵⁰.

Omawiano *Pismo Święte*¹⁵¹, szkolne i kościelne śpiewniki¹⁵², księgi liturgiczne: mszały, brewiarze, rytuały, pontyfikały, ceremoniały biskupów¹⁵³. Odniesiono się do przekonań rosyjskiego pisarza Mikołaja Gogoła na temat oddziaływania liturgii na wychowanie człowieka¹⁵⁴.

Czytelnikom zaprezentowano sylwetki kompozytorów muzyki kościelnej, twórców mszy, oratoriów, kantat, hymnów, jak np. Giacomina Carissimiego (1605–1674)¹⁵⁵. Przywołano również dokonania twórcy i propagatora oratorium św. Filipa Neri (1515–1595)¹⁵⁶; Jacopone da Todi (1230–1306), włoskiego poety ze zgromadzenia franciszkanów, twórcy pieśni duchownych¹⁵⁷; ks. Grzegorza Gerwazego Gorczyckiego (1665 lub 1667–1734), penitencjarza i dyrygenta chóru katedry wawelskiej¹⁵⁸; francuskiego liturgisty, odtwórcy melodii gregoriańskich, Dom Josepha Pothiera (1835–1923)¹⁵⁹. Przypomniano także postać i dzieła renesansowego instrumentalisty i kompozytora Mikołaja Gomółki (1535?–1609?)¹⁶⁰.

W kontekście muzyki i śpiewu liturgicznego omówiono postacie świętych: Cecylii, Augustyna¹⁶¹, Jana Złotoustego¹⁶², papieża — św. Grzegorza Wielkiego¹⁶³,

¹⁴⁹ Os., *Fiat Voluntas Tua...*, „Hosanna” 1935, nr 5, s. 89; Os., *Angelis suis Deus mandavit de te*, „Hosanna” 1935, nr 5, s. 98.

¹⁵⁰ *Dziedzictwo moje jest mi przepiękne*, „Hosanna” 1936, nr 1, s. 3.

¹⁵¹ J. Matulewicz, *Wersety*, „Hosanna” 1932, nr 12, s. 202–203.

¹⁵² B. Rutkowski, *Śpiewnik kościelny X. Jana Siedleckiego*, „Hosanna” 1930, nr 6–7, s. 86–88.

¹⁵³ Zob. np.: H. Nowacki, *Mszal*, „Hosanna” 1932, nr 6, s. 114–117; tenże, *Mszal (dokończenie)*, „Hosanna” 1932, nr 7–8, s. 129–133.

¹⁵⁴ H. N[owacki], *Rozmyślenia o świętej liturgii*, „Hosanna” 1933, nr 2, s. 31–32.

¹⁵⁵ W. Wargowski, *Giacomo Carissimi. Jefe*, „Hosanna” 1927, nr 11, s. 165–166; tenże, *Giacomo Carissimi. Jefe. (Ciąg dalszy)*, „Hosanna” 1927, nr 12, s. 181–182; tenże, *Giacomo Carissimi. Jefe. (Dokończenie)*, „Hosanna” 1928, nr 1, s. 8–9.

¹⁵⁶ [J. Pabis], *Św. Filip Neriusz i muzyka*, „Hosanna” 1929, nr 4–5, s. 61–65; tenże, *Św. Filip Neriusz i muzyka*, „Hosanna” 1929, nr 6, s. 79–83; tenże, *Św. Filip Neriusz i muzyka. (Dokończenie)*, „Hosanna” 1929, nr 7, s. 93–96.

¹⁵⁷ S.M.R. [Z. Fudakowska], *Dwa „Stabat Mater”*, „Hosanna” 1931, nr 2, s. 17–19; taż, *Dwa „Stabat Mater”. (Dokończenie)*, „Hosanna” 1931, nr 3, s. 32–38.

¹⁵⁸ H. Nowacki, *X. Grzegorz Gerwazy Gorczycki*, „Hosanna” 1934, nr 4, s. 61–62.

¹⁵⁹ S.M.R. [Z. Fudakowska], *Dom Pothier O. S. B.*, „Hosanna” 1935, nr 2, s. 41–44.

¹⁶⁰ H. N[owacki], *Mikołaj Gomółka*, „Hosanna” 1937, nr 4, s. 13–15.

¹⁶¹ S.M.R. [Z. Fudakowska], *Św. Augustyn a śpiew liturgiczny*, „Hosanna” 1930, nr 8, s. 100–103; taż, *Dwie pieśni św. Augustyna*, „Hosanna” 1930, nr 10, s. 129–132.

¹⁶² T. Rzewuski, *Pamiętke św. Jana Złotoustego*, „Hosanna” 1933, nr 1, s. 7–11.

¹⁶³ H. Nowacki, *Grzegorz Wielki*, „Hosanna” 1933, nr 3, s. 39–41; S. M. R. [Z. Fudakowska], *O świętym Grzegorzu*, „Hosanna” 1935, nr 2, s. 25–28.

Teodora Studyty¹⁶⁴, Scholastyki¹⁶⁵, Gertrudy¹⁶⁶.

Redakcja nie stroniła od zamieszczania polemik, głoszących opinie niezgodne z jej stanowiskiem. Przykładem może być dyskusja na temat reformy muzyki kościelnej wyrażona przez profesora seminarium nauczycielskiego męskiego z Krakowa Franciszka Koniora¹⁶⁷.

Opisywano ważne kongresy muzyki kościelnej. Na przykład jesienią 1927 roku ukazało się sprawozdanie z Międzynarodowego Akademickiego Kongresu Misyjnego w Poznaniu¹⁶⁸, a rok później sprawozdanie z Kongresu Towarzystwa Muzycznego pod wezwaniem św. Cecylii w Rzymie¹⁶⁹ i z Kongresu Muzyczno-Liturgicznego w Poznaniu, który odbył się w dniach 10–12 września 1929 roku pod patronatem kardynała Augusta Hlonda¹⁷⁰. Opisano pierwszy Międzynarodowy Kongres Liturgiczny we Francji w 1930 roku¹⁷¹, także III Kongres Wszechpolski Muzyki Kościelnej w Toruniu zorganizowany wiosną 1933 roku¹⁷². Dopiero w roku 1934 fragmentem odczytu filozofa i filologa Mariana Zdziechowskiego pt. *Duchowa podstawa walki z bolszewizmem* upamiętniono Kongres Eucharystyczny odbywający się w Wilnie w maju 1931 roku¹⁷³. Stałym elementem były sprawozdania z Tygodni Liturgicznych¹⁷⁴, innych uroczystości kościelnych¹⁷⁵, w tym z koronacji posągu Matki Bożej Jazłowieckiej zwanej „Panią Jazłowiecką” bądź „Hetmanką ułanów”

¹⁶⁴ Św. Teodor Studyta o śpiewie liturgicznym, „Hosanna” 1933, nr 10, s. 144.

¹⁶⁵ W. Jaroszevska, Święta Scholastyka, „Hosanna” 1935, nr 1, s. 17–21.

¹⁶⁶ S. M. R. [Z. Fudakowska], Msza świętej Gertrudy, „Hosanna” 1936, nr 5, s. 9–14.

¹⁶⁷ F. Konior, Uwagi o podniesieniu muzyki kościelnej, „Hosanna” 1928, nr 3, s. 41–43; tenże, Uwagi o podniesieniu muzyki kościelnej. (Ciąg dalszy), „Hosanna” 1928, nr 4, s. 59–61; tenże, Uwagi o podniesieniu muzyki kościelnej. (Ciąg dalszy), „Hosanna” 1928, nr 5, s. 76–77.

¹⁶⁸ Muzyka kościelna z Międzynarodowego Akadem. Kongresu Misyjnego w Poznaniu, „Hosanna” 1927, nr 11, s. 171–172.

¹⁶⁹ W.I. Lewkowicz, Sprawozdanie z Kongresu Tow. muz. pod wezwaniem św. Cecylii w Rzymie, „Hosanna” 1928, nr 6, s. 89–92; tenże, Sprawozdanie z Kongresu Tow. muz. pod wezwaniem św. Cecylii w Rzymie. (Dokończenie), „Hosanna” 1928, nr 7–8, s. 107–110.

¹⁷⁰ H. Nowacki, Uczestnikom Zjazdu Poznańskiego ku pamięci!, „Hosanna” 1929, nr 8, s. 105–107; Kongres Muzyczno-Liturgiczny w Poznaniu, „Hosanna” 1929, nr 9, s. 122–123.

¹⁷¹ Kronika zagraniczna. Pierwszy międzynarodowy kongres liturgiczny, „Hosanna” 1930, nr 8, s. 109.

¹⁷² Z kraju. III Kongres Wszechpolski Muzyki Kościelnej w Toruniu, „Hosanna” 1933, nr 5, s. 80.

¹⁷³ M. Zdziechowski, Wyjątek odczytu profesora Zdziechowskiego, „Hosanna” 1934, nr 6, s. 94–95.

¹⁷⁴ A. Szykulanka, Tydzień Liturgiczny, „Hosanna” 1935, nr 2, s. 38–41; taż, Tydzień Liturgiczny (dokończenie), „Hosanna” 1935, nr 3, s. 65–66.

¹⁷⁵ H. Nowacki, Śpiew gregoriański na uroczystościach przyjęcia relikwii św. Andrzeja Boboli w Warszawie, „Hosanna” 1938, nr 3, s. 6–9.

w klasztorze sióstr Niepokalanek w Jazłowcu¹⁷⁶ oraz roczne sprawozdania z Wydawnictw Gregoriańskich¹⁷⁷.

W piśmie ogłaszano różne konkursy muzyczne, przykładowo w 1928 roku — Związku Śląskich Kół Śpiewaczych z Katowic — na świecki utwór chóralny napisany na chór mieszany *a cappella*. Wyniki końcowe podano w 1. numerze z 1929 roku. Informowano ponadto o kursach katechetycznych.

Zdarzały się relacje z jubileuszami pracy kapłańskiej, np. 50-lecia pracy biskupa sandomierskiego Mariana Ryxa¹⁷⁸ czy 50-lecia kapłaństwa arcybiskupa metropolity warszawskiego, ostatniego prymasa Królestwa Polskiego kardynała Aleksandra Kakowskiego, który wprowadził chór gregoriański do Seminarium Metropolitalnego w Warszawie¹⁷⁹. Odnotowano 50-lecie pracy organisty, kompozytora muzyki kościelnej, pedagoga Józefa Furmanika odznaczonego za zasługi dla muzyki kościelnej przez papieża Piusa XI orderem *Pro Ecclesia et Pontifice*¹⁸⁰.

Poświęcono uwagę 10-leciu istnienia Biblioteki Wiedzy Religijnej pod wezwaniem św. Teresy od Dzieciątka Jezus w Warszawie, założonej tuż po wojnie z bolszewikami w 1920 roku¹⁸¹. Odnotowano 20-lecie ruchu liturgicznego w Polsce¹⁸². Zauważono Wystawę Sztuki Kościelnej w Zachęcie, gdzie zaprezentowane zostały dewocjonalia ceramiczne¹⁸³, czy Powszechną Wystawę Kościelną w Radomiu w 1932 roku¹⁸⁴.

Dział recenzji zamieszczanych na łamach „Hosanny” był obecny od pierwszego numeru. Popularyzowano w nim różne wydawnictwa muzyczne. W sumie ukazało się ich 104. Pisali je: ks. Antoni Chłondowski, Hieronim Feight, ks. Bronisław Gładysz, Michał Klette, Franciszek Konior, Róża Krzywoszevska, ks. Jan Matulewicz, Marcin Milczewski, ks. Henryk Nowacki, ks. Aleksander Orzulik, ks. Wojciech Orzech, o. Grzegorz Beceli, s. Maria Renata, ks. Kazimierz Starościński, Walerian Styś, Maria Szczepańska, ks. Wedelin Świerczek, Olga Tarnawska, ks. Franciszek Walczyński, Stanisław Wiechowicz czy Kazimierz Zieliński.

¹⁷⁶ S.M.R. [Z. Fudakowska], *Koronacja Pani Naszej Jazłowieckiej*, „Hosanna” 1939, nr 4, s. 51–58.

¹⁷⁷ *Sprawozdanie roczne z Wydawnictw Gregoriańskich od 1/VII–34 do 1/VIII–35*, „Hosanna” 1935, nr 4, s. 88.

¹⁷⁸ Redakcja, *Jubileusz X. B. Ryxa*, „Hosanna” 1929, nr 9, s. 121.

¹⁷⁹ Redakcja, *Najdostojniejszemu Jubilatowi*, „Hosanna” 1936, nr 1, s. 1–2.

¹⁸⁰ H. Nowacki, *Pierwsze lata pracy prof. Furmanika w Saratowie*, „Hosanna” 1936, nr 2, s. 9–13; J. Łysakowski, [*Pan Józef Furmanik*], „Hosanna” 1936, nr 2, s. 13–15.

¹⁸¹ Redakcja, *Dziesięciolecie istnienia Biblioteki Wiedzy Religijnej pod wezw. św. Teresy od Dzieciątka Jezus*, „Hosanna” 1930, nr 2, s. 25–26.

¹⁸² H. Nowacki, *Dwudziestolecie ruchu liturgicznego w Polsce*, „Hosanna” 1939, nr 3, s. 41–44.

¹⁸³ W. Szrajberówna, *Z wystawy Sztuki Kościelnej w Zachęcie*, „Hosanna” 1932, nr 6, s. 124–125.

¹⁸⁴ *Powszechna Wystawa Kościelna w Radomiu*, „Hosanna” 1932, nr 6, s. 128.

Pierwsza recenzja dotyczyła *Kalendarza muzycznego na rok szkolny 1926–1927*, wydanego nakładem lwowskiej firmy specjalizującej się w wydawnictwach muzycznych G. Seyfartha¹⁸⁵. Przez cały czas edycji „Hosanny” polecano zbiory kolęd, książeczki do nabożeństwa dla młodzieży, modlitewniki¹⁸⁶, śpiewniki kościelne i religijne¹⁸⁷, nowenny, pieśni do Najświętszej Maryi Panny, zbiory pieśni okolicznościowych. Omawiano prace z zakresu historii muzyki¹⁸⁸, mszały¹⁸⁹, opracowania nawołujące do uczestnictwa w życiu kościelnym¹⁹⁰. Przypomniano trzytomowy zbiór listów pasterskich i przemówień zmarłego w 1926 roku belgijskiego arcybiskupa Mechelen, kardynała Désiré Josepha Merciera¹⁹¹. Przedmiotem uwagi byłyby periodyki liturgiczne, jak np. „Mysterium Christi” edytowany w Krakowie, czy zagraniczne, takie jak najpoczytniejszy periodyk liturgiczny w ówczesnej Europie, wydawany przez oo. Benedyktynów z opactwa St. André w Belgii — „Bulletin Paroissiel Liturgique”.

Poszukiwano odniesień liturgicznych w eposejach innych narodów, np. w Niemczech — Friedricha Wilhelma Webera *Dreizehnlinden*¹⁹². Redaktor naczelny zachęcał do zapoznania się z publikacją s. Marii Ranaty pt. *Sentire cum Ecclesia* uznając, że są w niej „najdroższe katolickiemu sercu światy, a więc świat mszy, oficjum, świat roku kościelnego, świat mszału, trochę commune sanctorum i świat dusz zmarłych”¹⁹³. Nie pominięto wydawnictw zagranicznych, które ukazywały rolę sztuki religijnej w życiu i w apostołstwie chrześcijańskim¹⁹⁴. Podjęto zagadnienia autorstwa *Bogarodzicy* Józefa Birkenmajera¹⁹⁵. Analizowano podręczniki do kazań liturgicznych autorstwa ks. Ildefonsa Bobicza¹⁹⁶. Za godny uwagi uznano *Antiphonale Monasticum pro divinis horis* — antyfonarz dla zakonu benedyktyńskiego uło-

¹⁸⁵ Jor., *Kalendarz muzyczny na rok szkolny 1926–1927 na r. szk. 1926–27. Nakładem G. Seyfartha — Lwów*, „Hosanna” 1926, nr 1, s. 16.

¹⁸⁶ Zob. np.: R. K., *Poranne i wieczorne modlitwy Kościoła*, „Hosanna” 1936, nr 4, s. 13–14.

¹⁸⁷ Zob. np.: R. Krzywoszevska, *W sprawie broszurek „Msza szkolna” i „U stóp Boga”*, „Hosanna” 1934, nr 9, s. 127–128.

¹⁸⁸ W. Orzech, *Trzy prace z historii muzyki*, „Hosanna” 1928, nr 2, s. 24–26.

¹⁸⁹ R. Krzywoszevska, *Mszal niedzielny i świąteczny — X. Michał Kordel — Kraków 1935. Nakładem Misterium Christi*, „Hosanna” 1935, nr 4, s. 86–87.

¹⁹⁰ H. N.[owacki], *Z wydawnictw. S. Maria Renata, „U źródeł łaski”*. Z przedmową J.E. Ks. Dr. Fr. Lisowskiego. *Biskupa Tarnowskiego*, „Hosanna” 1937, nr 6, s. 14–15.

¹⁹¹ *Kardynał Mercier, a śpiew liturgiczny*, „Hosanna” 1932, nr 9, s. 155–158.

¹⁹² S. M. R. [Z. Fudakowska], *„Dreizehnlinden” a liturgia*, „Hosanna” 1934, nr 9, s. 113–118.

¹⁹³ H. N.[owacki], *Z literatury liturgicznej. S. Maria Renata „Sentire cum Ecclesia”*, „Hosanna” 1934, nr 12, s. 171.

¹⁹⁴ S. M. R. [Z. Fudakowska], *Rola sztuki religijnej w życiu chrześcijańskim*, „Hosanna” 1935, nr 4, s. 77–82.

¹⁹⁵ H. Nowacki, *Zagadnienie autorstwa. O książce „Zagadnienie autorstwa” Bogarodzicy Dr. Józefa Birkenmajera*, „Hosanna” 1935, nr 5, s. 105–106.

¹⁹⁶ R. Krzywoszevska, *Recenzje. Służba Boża — 15 kazań liturgicznych — X. Ildefons Bobicz*, „Hosanna” 1935, nr 6, s. 21–22.

żony według najnowszego układu kalendarza, stosujący się do instrukcji *Motu Proprio* papieża Piusa X, a wydany w Tournai w Belgii w 1934 roku¹⁹⁷. Przywoływano kolejne edycje *Motu Proprio* Piusa X¹⁹⁸. Recenzowano traktaty obcych autorów o formach muzycznych śpiewu gregoriańskiego¹⁹⁹.

Ostatnią zrecenzowaną książką było opracowanie, wspomianej już wielokrotnie w tym artykule, s. Marii Renaty *Z dziejów nawróceń*²⁰⁰. Zrecenzowano serię płyt ze śpiewem gregoriańskim²⁰¹. W periodyku zamieszczano ponadto odezwy różnych stowarzyszeń, np. Towarzystwa Miłośników Liturgii z Krakowa²⁰².

Powiadamiano o śmierci ludzi związanych ze światem muzycznym. W 1928 roku ukazała się tzw. główka o Wiktorze Barabaszu (1855–1928), dyrektorze Towarzystwa Muzycznego i Konserwatorium w Krakowie²⁰³. W 1930 roku pożegnano organistę Wincentego Gorzelnińskiego (1872–1929)²⁰⁴; ks. Karola Weinmanna (1873–1929), dyrektora szkoły muzyki kościelnej w Ratzbonie²⁰⁵; odnowiciela w Kościele muzyki gregoriańskiej — benedyktyna z Solesmes Dom André Mocquereau (1849–1930)²⁰⁶ oraz profesora muzykologii i prorektora uniwersytetu w Getyndze Fryderyka Ludwiga (1872–1930)²⁰⁷. Rok później opisano działalność zmarłego, wieloletniego dyrygenta chóru katedralnego w Nantes ks. Piotra Portiera²⁰⁸, a następnie również francuskiego krytyka muzycznego Kamila Bellaiga²⁰⁹. W piśmie pożegnano także działaczy społecznych blisko związanych z Kościołem katolickim: Irenę Puzyniankę (1881–1933) i Henryka Makowskiego (1862–1933)²¹⁰. Ksiądz Henryk Nowacki omówił sylwetkę zmarłego 12 maja 1935 roku ks. Jana Więckowskiego, muzykologa, pułkownika wojsk polskich, proboszcza parafii Szydłów pod Mławą²¹¹.

¹⁹⁷ H. Nowacki, *Antyfonarz zakonny*, „Hosanna” 1936, nr 3, s. 1–5.

¹⁹⁸ O „*Motu Proprio*” Piusa X, „Hosanna” 1937, nr 1, s. 3–8; „*Motu Proprio*” Piusa X. (*Dokończenie*), „Hosanna” 1937, nr 3, s. 14–17.

¹⁹⁹ H. N.[owacki], *Wartościowa książka*, „Hosanna” 1938, nr 4, s. 9–10.

²⁰⁰ O. Tarnawska, *Recenzje*, „Hosanna” 1939, nr 4, s. 64.

²⁰¹ M. Klette, *Nowa seria płyt gregoriańskich*, „Hosanna” 1937, nr 1, s. 13–15.

²⁰² *Odezwa Tow. Miłośników Liturgii z Krakowa*, „Hosanna” 1929, nr 7, s. 99–101.

²⁰³ *Ś.P. Wiktor Barabasz*, „Hosanna” 1928, nr 9, s. 130.

²⁰⁴ S. Cybulski, *Ś.P. Wincenty Gorzelniński*, „Hosanna” 1930, nr 1, s. 8.

²⁰⁵ H. R., *Ś.P. Dyrektor dr Karol Weinmann i szkoła muzyki kościelnej*, „Hosanna” 1930, nr 2, s. 23–25.

²⁰⁶ H. Nowacki, *Dom André Mocquereau*, „Hosanna” 1930, nr 3, s. 33–35; tenże, *Dom André Mocquereau. (Dokończenie)*, „Hosanna” 1930, nr 4, s. 49–51; K. Bellaigue, *Dom Mocquereau*, „Hosanna” 1930, nr 9, s. 113–120.

²⁰⁷ M. Szczepańska, *Kronika zagraniczna*, „Hosanna” 1930, nr 12, s. 171–172.

²⁰⁸ S. M. R. [Z. Fudakowska], *X. Piotr Portier dyrygent chóru katedralnego Nantes. 1873–1931*, „Hosanna” 1931, nr 8–9, s. 81–83.

²⁰⁹ H. Nowacki, *Pamięci Kamila Bellaiga*, „Hosanna” 1933, nr 1, s. 11–12.

²¹⁰ *Z żalobnej karty*, „Hosanna” 1933, nr 9, s. 126–128.

²¹¹ H. Nowacki, *Z żalobnej karty*, „Hosanna” 1935, nr 4, s. 85.

Całą stronę pisma poświęcono zmarłemu w lipcu 1936 roku księdzu, doktorowi teologii, pracownikowi Uniwersytetu Jagiellońskiego, założycielowi i redaktorowi pisma liturgicznego „Mysterium Christi” Michałowi Kordelowi²¹². Redaktor naczelny pożegnał „filar ruchu liturgicznego” Dom Fernanda Cabrola (1855–1937), przeora opactwa św. Michała w Farnborough w Anglii²¹³. Za niepowetowaną stratę — aż na 8 stronach „Hosanny” — uznał także śmierć Matki Wincenty Jaroszewskiej (1900–1937), założycielki Zgromadzenia Benedyktynek-Samarytanek Krzyża Chrystusowego²¹⁴. Zamieszczono również całostronicowe nekrologi papieża Piusa XI zmarłego 10 lutego 1939 roku oraz kardynała Aleksandra Kakowskiego zmarłego 30 grudnia 1938 roku.

***

Z przeprowadzonych badań wynika, że zdecydowana większość artykułów zamieszczonych w „Hosannie” w ramach temporalnych podanych w tytule artykułu podejmowała kwestie dotyczące liturgii obejmującej różne zagadnienia, przede wszystkim śpiew liturgiczny i muzykę kościelną, kalendarz liturgiczny Kościoła katolickiego, rozważania prawne dotyczące kanonów muzyki kościelnej.

Powstaniu „Hosanny” i przez cały okres jej edycji, czyli w latach 1926–1939, przyświecała idea powrotu do XVII-wiecznej tradycji chórów kościelnych, składających się z męskich i chłopięcych głosów, śpiewających w obrębie prezbiterium obok ołtarza. Wszystko w oparciu o *Motu Proprio* Piusa X i Konstytucji Apostolskiej *Divini Cultus* Piusa XI.

Przychylnie opinie na temat „Hosanny” ukazywały się w innych periodykach. Przykładowo w „Warszawiance” w listopadzie 1927 roku w numerze 316. czytamy:

Od blisko roku wychodzi w Tarnowie miesięcznik „Hosanna”, poświęcony sprawom muzyki kościelnej i religijnej, pod redakcją ks. W. Orzecha. Zbożna działalność tego czasopisma idzie w kierunku regulowania sumień muzycznych i eklezyjastycznych dla uzdrowienia muzyki duchownej. [...] smutkiem przejąć musi niski poziom muzyki w większości naszych świątyń. Brak smaku, stylu i sensu cechujący dobór utworów i ich wykonanie w kościołach fatalnie świadczy o wrażliwości artystycznej narodu [...] Przyczyny takiego stanu rzeczy są rozliczne. Do najważniejszych należą: brak funduszków na utrzymanie przy kościołach chórów i tworzenia dla nich bibliotek, niskie wynagrodzenie organistów [...] niedokszałcenie muzyczne kleru i nieświadomość czy zła inter-

²¹² Ś.P. Ks. dr Michał Kordel, „Hosanna” 1936, nr 4, s. 12.

²¹³ H. Nowacki, *Dom Cabrol*, „Hosanna” 1937, nr 4, s. 12–13.

²¹⁴ Tenże, Ś.P. Matka Wincenta Jaroszevska, „Hosanna” 1937, nr 6, s. 1–8.

pretacja przepisów dotyczących się muzyki kościelnej. Bolączki te wyświełać i uzdrawiać pragnie „Hosanna”²¹⁵.

Apel o wzorowe liturgiczne chóry spotkał się z przychylnością odbiorców pisma. Wzmacniano je następującymi hasłami: „Rozszerzajcie »Hosannę«, albowiem jest ona siewcą zasad, które tworzą i rozwijają w duszach skarb prawdziwy, tj. ducha Kościoła”²¹⁶; „Uczcie się wszyscy śpiewu gregoriańskiego, bo jeżeli Szuman powiedział o muzyce Szopena, że w niej są ukryte polskie armaty, to w śpiewie gregoriańskim jest ukryta jedność, świętość, powszechność i apostołskość Kościoła”²¹⁷; „Nie umiesz należycie wykonywać śpiewu gregoriańskiego — niepocieszająca to rzecz; nie rozumiesz go — smutna to rzecz; ale gdy go zwalczasz, czy wiesz, że wtedy zamykasz źródło żywej wody”²¹⁸; „Najbogatsze życie — to życie Kościoła. Tam gdzie Kościół — buduje w duszach, tam prawdziwe życie wytryska. — »Hosanna« roznosi nasienie Kościoła. Przyjmij je nie opoką twardą, ale glebą życiodajną, a wtedy zobaczysz, jak w tobie będzie budować się Kościół”²¹⁹.

Po dokonanej analizie zawartości „Hosanny” należy stwierdzić, że to monotematyczne pismo propagowało ideę śpiewu i muzyki gregoriańskiej przez cały okres edycji. Nie mylił się o. Piotr, który w dwunastolecie istnienia periodyku napisał, że: „ma śpiew gregoriański za ośrodek, a wielogłosowość, organy, to planety grawitujące wokół chorału, jak wokoło słońca, jest już dostateczną racją istnienia tego pisma”²²⁰. Redaktorom naczelnym udało się stworzyć swoisty rytuał komunikacyjno-kulturowy z odbiorcami księżmi, zakonnikami, zakonnicami, organistami, nauczycielami oraz ludźmi, którym bliska była liturgia i śpiewy gregoriańskie w języku łacińskim. Budowaniu tej komunikacji służyły zamieszczane w piśmie pogłębione refleksją artykuły, recenzje stosownych książek, czasopism, przypomnienie żywotów świętych, utrwalanie pamięci o zmarłych kompozytorach tworzących muzykę i pieśni gregoriańskie, rozważania prawne dotyczące kanonów muzyki kościelnej, teksty przybliżające historię muzyki kościelnej, działalność chórów kościelnych w Polsce odrodzonej oraz w innych krajach.

Zwieńczeniem wysiłków zmierzających do odrodzenia melodii gregoriańskich był numer 1. periodyku z 1938 roku w całości poświęcony wystąpieniu francuskiego muzykologa ze zgromadzenia benedyktynów Dom André Mocquereau pt. *Stolica Apostolska wobec odrodzenia śpiewu gregoriańskiego* wygłoszonemu w 1920 roku w Stanach Zjednoczonych, następnie wydrukowanemu w „Revue Gregorienne” (1920–1921), a w 1925 roku streszczonemu i wydanemu w języku polskim w „Prze-

²¹⁵ J. B. B., *Nowe czasopisma muzyczne*, „Warszawianka” 1927, nr 316, s. 4.

²¹⁶ Zob.: „Hosanna” 1930, nr 2, s. 30.

²¹⁷ Zob.: „Hosanna” 1933, nr 1, s. 15.

²¹⁸ Zob.: „Hosanna” 1934, nr 1, s. 16.

²¹⁹ Zob.: „Hosanna” 1935, nr 1, [s.b.p.].

²²⁰ O. Piotr, *W dwunasty rok istnienia*, „Hosanna” 1937, nr 1, s. 1.

gładzie Muzycznym” w Poznaniu. W „Hosannie” ukazało się w tłumaczeniu ks. Henryka Nowackiego²²¹.

Należy przyznać, że drugi redaktor, ks. Nowacki, znacznie podniósł poziom merytoryczny pisma. Wzbogacił je także o tłumaczone z języka francuskiego artykuły paleograficzne dotyczące muzyki i śpiewu gregoriańskiego, ukazujące procesy tworzenia znaków, które wyrażały gramatykę, logikę muzyczną i muzyczny patos²²². Uznał bowiem, że wykonanie melodii gregoriańskich powinno się opierać na znajomości historii i paleografii, „wytryskać z pokładów naukowych, skąd śpiew czerpie [...] właściwy dla siebie rezonans, temperament, co w połączeniu z dobrym głosem i pobożnością daje tym melodiom wysokie specyficzne piętno wartości kulturalnej, stanowiącej jedno z bogactw katolicyzmu”²²³.

Bibliografia

Źródła

„Hosanna” 1926–1939.

J. B. B., *Nowe czasopisma muzyczne*, „Warszawianka” 1927, nr 316, s. 4.

Opracowania

Bąk L., *Czasopismo „Muzyka Kościelna” (1881–1903 i 1926–1939) i jego rola w odnowie muzyki liturgicznej*, „Almanach Historyczny” 2005, t. 7, s. 137–147.

Bibliografia czasopism warszawskich 1579–1981, t. 2, *litery E–Ł*, oprac. K. Zawadzki, Warszawa 1996.

Centralny katalog polskich czasopism muzycznych i wydawnictw ciągłych o tematyce muzycznej. Zbiory polskie, oprac. W. Pięła, Warszawa 2001.

Ćwiek H., *Nowacki Henryk Roman*, [w:] *Słownik polskich teologów katolickich 1918–1981*, [t.] 6, *kp*, red. L. Grzebień, Warszawa 1983, s. 550–552.

Grusiewicz M., *Problematyka powszechnej edukacji muzycznej w prasie polskiej okresu międzywojennego*, „Annales Universitatis Mariae-Curie Skłodowska. Sectio L” 2013, nr 1, s. 69–90.

Janicki J.J., *Odnowa śpiewu i muzyki kościelnej — aktualność przesłania św. Piusa X w Inter sollicitudines pastoralis officii z 22 listopada 1903 roku*, „Pro Musica Sacra” 2014, [t.] 12, s. 41–53.

Lachendro J., *Czasopisma, których pozazdrościć mógłby Kraków (nieszablone pisma z województwa krakowskiego wydane w okresie międzywojennym)*, [w:] *Kraków — Lwów. Książki, czasopisma, biblioteki XIX i XX wieku*, t. 5, pod red. J. Jarowieckiego, Kraków 2001, s. 625–637.

Lachendro J., *Prasa województwa krakowskiego w latach 1918–1939*, Kraków 2006.

²²¹ D.A. Mocquereau, *Stolica Apostolska wobec odrodzenia śpiewu gregoriańskiego*, „Hosanna” 1938, nr 1, s. 1–16.

²²² H. Nowacki, *O gregoriańskiej pisowni muzycznej*, „Hosanna” 1938, nr 2, s. 2–10.

²²³ H. N.[owacki], *Wartościowa książka...*, s. 9.

- Łopuszański B., *Orzech Wojciech*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 24, Wrocław 1979, s. 274–276.
- Mazurek J., *Ks. Henryk Roman Nowacki (1891–1968) — odnowiciel chorału gregoriańskiego w Polsce*, „Zeszyty Sandomierskie” 2016, z. 41, s. 51–57.
- Nowak A., *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786–1985*, t. 3, K–P, Tarnów 2001.
- Przybylski T., *Nowacki Henryk Roman*, [w:] *Polski słownik biograficzny*, t. 23, Wrocław 1978, s. 241–242.
- Sawicki D., *Ksiądz Henryk Nowacki (1891–1968) i jego badania nad muzyką cerkiewną*, „Musica Ecclesiastica” 2020, [t.] 15, s. 89–123.
- Stanaszek B., Nowakowski R., Tylec P., *Słownik biograficzny księży diecezji sandomierskiej XIX–XX w.*, t. 3, M–R, Sandomierz 2017.
- Tyrała R., *Cecyliński ruch odnowy muzyki kościelnej na ziemiach polskich do 1939 roku*, Kraków 2010.
- Wojtasiak E., *Duchowieństwo ludowe w diecezji tarnowskiej 1868–1918*, „Nasza Przeszłość” 1974, [t.] 41, s. 77–134.
- Zawitkowski J., *Ksiądz Henryk Nowacki. Życie i twórczość*, [w:] *Muzyka religijna w Polsce. Materiały i studia. Praca zbiorowa*, t. 1, z. 2, red. J. Pikulik, Warszawa 1976, s. 53–108.